

1

ריא בראשית יז לך לך אונקלוס

כד ואברהם בן תשעין ותשע בנהמלו בשר ערלתו: כה וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בנהמלו את בשר ערלתו: לכו בעצם היום הזה נמול

כד ואברהם בן תשעין ותשע שנין בן גזר בשרא דערקתה: כה וישמעאל בריה בן תלת עשרי שנין בן גזר ית בשרא דערקתה: כו בכרן יומא קרין

קור) אתגזר בריה: כו וכה ביקא זוביני אתגזרו

ולישמעאל י"ג אפילו יום אחד ואין רשות לכו

כו למה תו כה הלוא יד אין חקר? ובהורים כן ולא ייעפו: נקרבתי: חרבו פקש קרא הדרו הארץ יחרו צרף מחלני ואתה ישי הארץ ומא עמך אני א יבשו ויבלי אנשי מצר האמר לה נאסיהוה הרים ותרד

לקט בהיר

רש"י

(כד) בהמלו. כהפעלו. כמו כהצרחס (נטל הצרכס סכין ולחו צערלחו ורצה* לחתוך וכיה מתירא שכיח זקן מה עשה הקב"ה שלח ידו ולחו עמו שנאמר (נחמ"י טו ה) וכרות עמו הצרות, לו לא נאמר הלא עמו (אגה ברא ע"י) רש"י יקן: (כה) בהמלו את בשר ערלתו. כהצרכס לא נאמר את, לפי שלא היה חסר הלא חתוך בשר שכבר נתמטך על ידי השמיים, אבל ישמעאל שכיח ילד הוצק לחתוך ערלה ולפרוע המילה, לכך נאמר בו את (כ"ה: כו) בעצם היום הזה. שמלחו לאצרכס ל"ע שנה שנינו נוסחאות * וכו.

בשר ערלתס נעשה ונקל (רא"ם): טל) כלומר אין פירושו שהוא אצרכס מל את עלמו, שא"כ היל"ל במולו, אלא נעשה נימול שפעולת הה"א בחירי"ק לעשות את התנייה התפעל, כלומר הוא אצרכס קבל המילה, כמו כהצרחס שקבלו הצריאה, כלומר שמים וחרץ נבראו ע"י הקב"ה (דא"ס פלי"ש פו"ן אצרכס"ס אי"ז געוואר"ן באשניט"ן) וע"ז קשה בשלמא אכל ישמעאל נכון לשון זה, אבל אצרכס יותר טוב היה לומר במולו בשר ערלתו שהלא הוא בעלמו חסכו, לזה מביא הדרוש שהקב"ה חתך עמו (בד"א: מ) ועוד הפריעה נפל מעלמו, משא"כ ישמעאל נאמר בו את, ואת ריבוי הוא ואפילו למ"ד בינמות ע"א ע"ב שלא ניתנה מלוח פריעה לאאע"ה, הלא קיים א"א אפילו עירובי הבשילין (תוס'). ואת לפי"ז למה לא מל את עלמו עד עתה, עיין בב"ר (מ"ז ב') ג' טעמים בדבר, כלומר רוח נביאה היסה לו שימתין עד שיטעוה:

אור החיים

חותם כהלכה אשר לוכו ה' המל ימול, ומה שאמר הכחוצ אחר כך ואצרכס בן ל"ע שנה וגוי זה לכודיע הזמן שבו נימול כשם שאמר וישמעאל בן י"ג חף על פי כן הזכירו קודם ד'. ולמה שפירשתי לא קשה כי השמיטנו הכחוצ שהוא מל עלמו תחילה במה שאמר כאשר דבר אחר וגוי על חופן שפירשתי:

כאשר דבר פירוש סמוך, חס לכודיע זרחותו ע"ה כעבודת הקב"ה. עוד יכוין לומר על דרך חומרים ז"ל (ש"ז כ"ז). המל ימול שצריך המל שיכיה הוא עלמו נימול. חס הוא שאמר כאשר דבר אחר"י פ"י שקדם הוא ומל עלמו תחלה ואחר כך מל האחרים. וכפי זה לא קשה למה לא הזכיר הכחוצ מילת אצרכס כי מבי טעמים יש לו להקדים עלמו, בין מלד הזרחות קשוב עלמך וכו', בין מלד כדי שימול

אור בהיר

ר"א) באמרו המל ימול. ר"ב) ולמה חס בן לא עשה בן באצרכס. ר"ג) ועיין ברמב"ן כאן שכתב בכל זה מהסך להסך, אבל דברי רבינו מיוסדים על רז"ל בתנחומא וירא אות ב' שהיה דמו של אאע"ה נוטף כשמל את ישמעאל וילידי ביהו ומקנת כספו עי"ש.

קצתם ביום רצו נחול אקובם יזי - הילג גיומ הכסוכים - משמחה ולקחה

אונקלוס

בראשית יז לך לך ריב

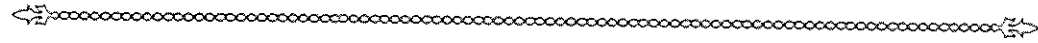
אֲבָרְחָם וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנֹוֹ כִּי וּכְל־אֲנִישִׁי
 בֵּיתוֹ יֵלִיד בְּיַת וּמְקַנְת־כֶּסֶף מֵאֵת בְּךָ
 נִכְר נַמְלוֹ אֶתוֹ: פַּפֵּ

(גזר) אתגזר אברהם וישמעאל
 בריה: כי וכר אנשי ביתה ילידי
 ביתא וזבני כסףא מן בר עממין
 אתגזרו (גזרו) עמיה:
 פ פ פ

לקט בדור

רש"י

ולישמעאל י"ג שנים^(א) נמול אברהם וישמעאל בנו: (א) שהלא כבר אמר לעיל בעצם היום הזה ולמדין ממנו שנים עלמיו שלטוה נימול, ובהכרח לומר שחייבת הוה כאן מראה על פסוק שלמעלה, וללמד בא שלא נכנס ארע"ה אפילו יום אחד לחוץ מאה שנה שאו נעשה בר עונשין קודם מתן תורה, וכן ישמעאל לא נכנס בשנת י"ד שאו נעשה גדול ואין רשות לבני עליו, ואפשר שהיה מוחה (ג"א) וזה לר' יהושע שבבר בניסן נולדו האבות שהלכה כמותו, ולא פסקין כר' אליעזר אלא למנין שנות הדורות שמחילין מחשבי (רא"ם):

הפטרת לך לך

כי לקח תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרפי מירוח ומאלהי משפטי יעבור:
 = הלוא ידעת אמלא שמעת אלהי עולם | יהוה בורא קצות הארץ לא ייערף ולא ייגע
 אין חקר לתבונתו: = נתן ליערף כח ולאין אונים עצמה ירבה: = ויעפו נערים ויגעו
 ובחורים בשול יבשלו: = וקני יהוה יחליפו כח ועלו אבר כנשרים ירצו ולא ייגעו ילכו
 ולא ייעפו: מא = החרישו אלי איום ולאמים יחליפו כח יגשו או ידברו יחדו למשפט
 נקרה: = מי העיר ממזרח צדק וקראהו לרגלו ותן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר
 חרבו כקש נדף קשתו: = ירדפם יעבור שלום ארץ ברנליו לא יבוא: = מירפעל ועשה
 קרא הדרות מראש אני יהוה ראשון ואת אחרנים אני הוא: = ראו איום וייראו קצות
 הארץ יחדו קרבו ויאתונו: = איש את דעהו יעורו ולאחיו יאמר חוקי: = ויחזק חרש את
 צרף מחליק פטיש את הולם פעם אמר לדבק טוב הוא ויחזקהו במסמרים לא ימוט:
 = ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך ורע אברהם אבי: = אשר החזקתיך מקצות
 הארץ ומאציליה קראתיך ואמר לה עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתיה: = אלתירא כי
 עמך אני אלתשתע כיראני אלהיה אמצתיך אפי עזרתיך אפי תמכתיה בימין צדקי: = הן
 יבשו ויכלמו כל הנחרים כה יהיו כאון ויאבדו אנשי ויבה: = תבקשם ולא תמצאם
 אנשי מצתה יהיו כאון וכאפס אנשי מלחמתה: = כי אני יהוה אלהיה מחניק ומינה
 האמר לה אלתירא אני עזרתיך: = אלתירא תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך
 נאסיהוה ונאלה קדוש ישראל: = הנה שמתיה למורג חרוץ חרש בעל פיפיות תרוש
 הרים ותדק ויגבעות כמין תשים: = תורם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה תגיל
 ביהוה בקדוש ישראל תתחלל:

לַעֲנֵי וְלִגְרַת תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: פ חמישי כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכָרוֹן תְּרוּעָה
 מִקְרָא־קֹדֶשׁ: כה כָּל־מְלֵאכֶת עֲבֹדָה
 לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: ס
 ז טו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כו אַךְ

תִּשְׁבֹּק יְתֵהוֹן אָנָּה יי אֱלֹהֵיכֶם:
 כג וּמִלֵּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:
 כד מִלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי
 בְּיַרְחָא שְׁבִיעִיאָה בְּחַד לְיַרְחָא יְהִי
 לְכוֹן גִּיחָא דוּכְרוֹן יִבְבָּא מְעַרַע
 קְרִישׁ: כה כָּל עֲבִידַת פְּלִחְנָא לֹא
 תַעֲבִידוּן וְתִקְרְבוּן קִרְבָּנָא קְדָם יי:
 כו וּמִלֵּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:
 כז בְּרָם בְּעֶשְׂרָא לְיַרְחָא שְׁבִיעִיאָה

קָדִין יוֹמָא דְ
 קְרִישׁ יְהִי
 נִפְשָׁתִיכוֹן וְ
 יי: כה וְכָל
 בְּכָרוֹן יוֹמָא
 דְכַפּוּרָא ה
 קְדָם יי אֱלֹ
 אֲנִשָּׂא דִי לֹא
 קָדִין וְשִׁמְתִי
 אֲנִשׁ דִי תַעֲנִ
 יוֹמָא קָדִין וְ

רשי

לקט בהיר

זכורו (ה"ט): תעזב. הנה לפניכם והם ילקטו, ואין
 לך לסייע (ח) ללאחד * מהם (ה"כ י"ט ע"י - פאה ה' ז'): אנו
 ה' אלהיכם. כאמן לשלם שכר (ל): זכרון
 תרועה. (זכרון) פסוקי זכרונות * (פסוקי שופרות)
 (ה"ט), לזכור להם עקידת יצחק * שקרב תחתיו איל
 (ד"ה ע"ט): (כה) והקרבתם אשה. המוספים
 האמורים בחומש הפקודים (כ) (במד' כ"ט): (כז) אך.
 כל אכין ורקין שבחורה מיעועין (ה"ן) (כ"ג) (כ"ד א' י"ד),
 שינוי נסחאות * את אחד * זכרון.

לח) אין זה צ' דרשות, אלא פירושו הנח אותו שם, את
 הפאה הנח במחזור, ואת הלקט הנח שם במקומו במקום
 שנפל, והטעם שאין לך לסייע לא' מהם, שאין במתנות עניים
 טובת הנאה לבעלים כמו בתרומה שנתן לכהן שירצה, ור"ל
 צ"כ חלקוהו לב' משום יגדיל תורה ויאליר (ב"ב), ומה
 דנטר רבינו לומר זאת כאן ולא פירשה צפ' קדושים, הוא
 משום שרק מיטורא אמרו כן, שצריך פעם אחד לומר תעזוב
 אותם שאם עבר וקצר את הפאה או לקט את הלקט לעצמו
 צריך ליתנו אח"כ אפילו כבר טעמו ואפילו, והוא כמו לאו

הניתק לעשה (והשיב את הגזילה) כדאיחא צב"ק ל"ד ופסקו ר"מ צמו"ל, ומאומרו כאן תעזוב אותם פעם צ' דרשו בו
 דרשה זו (צ"ל): (טל) לעיל צפ' קדושים אני ה' שאחר מתנות אביונים פירש רבינו דין ליפרע ואיני גובה וכו' (והוא
 מת"כ), וכאן אמר להפך, לפי דרכינו בנות הקודם שהוא כמו והשיב את הגזילה, נכון הוא כפתור ופרת, למי שגזלו ולוקחו
 אמר הכתוב שם אני ה' דין ליפרע, ולמי שמקיים העשה להחזירו אמר כאן אני ה' לשלם שכר (ב"ב): (מ) הגם שצריך
 לומר גם פסוקי מלכיות, אבל לא מפסוק זה למדו אותו חז"ל, אלא מפסוק (במד' י"י) והיה לכם לזכרון וגו' אני ה'
 אלתיכם, ורבינו לא נחית להביא כל ההלכות, רק מה שנוחו לו לפרש פשטי הכתובים, וכאן קשה לו מה זה זכרון תרועה, ולא
 אמר יום תרועה כמו צפ' פנחס, והגם שכבר דרשו בו יום תרועה בחול זכרון תרועה בשבת, זו אשמכתא היא שסמכו חז"ל
 גזירתם על הכתוב, ואינו פשוטו, שהרי במקדש היו חוקעין אפילו בשבת, רק גזירת חכמים בגזולין משום שבות, והאמת שגם
 לומר מלכיות וזכרונות שופרות הוא ג"כ חיובא דרננן והפסוק רק אשמכתא, אבל נוכל לדחוק ולומר ולפרש הכתוב זכרון
 תרועה שעל ידי שאתם מריעין בשופר של איל אתם נזכרים לפני לטוב, ולזה חקנו חז"ל פסוקי זכרונות ושופרות (ג"א),
 ובספיה"ק דברי דוד כתב שלהוכיר מלכיות וזכרונות ושופרות היא חיובא דאורייתא, והם שאמרו חז"ל שחכמים תקנוס הוא
 הנוסחא, אבל עלם הדבר הוא מן התורה: (מא) כן הוא גמ', אמר ר' אבהו למה חוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה
 חקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק וכו', אבל צ"כ שדרשו פסוק זה לא נזכר דרוש זה אלא זה לשוגם:
 זכרון אלו הזכרונות תרועה אלו השופרות עכ"ל, מכל מקום בהכרח שעל דרוש זה סמכו דרשחם, שאל"כ היאך ילא להם
 מחיבת תרועה פסוקי שופרות (רא"ם): (מב) כבר כתב רבינו זאת ציוס א' דפסת, וחזר לכתבו כאן, לפי שהפסיק
 שבוטות באמצע ושם לא הזכיר הכתוב המוספין כלל אלא קרבנות הלחם שחוק למוספין, אל תאמר שגם צ"ה הוא כן
 והקרבתם אשה לכבוד התקיעות חוק למוספין (ב"ב): (מג) למדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר (לשון רש"י), כי באחד
 לחדש יהיה לכולכם יום זכרון תרועה שחזיו כולכם נידונים לפני, אך יהיה למקצתכם צעשור לחדש הזה יום הכפורים

מכפר הוא לז
 שבוטות י"ג:
 ובחפלה מ"ו,
 ובכסות נקיה
 שינוי נסחאות * על
 וקצת מפרשים
 רבינו לפרש או
 שבוטות (ואפשר
 משום דבכל מק
 להעיר
 בז. יום ה
 פ
 קודש ובלא
 מלד עלמנו, ו
 ועי
 בח. ובל
 ק"ג) נא למדך
 כדי שיהיה לנו
 במלחכה

אונקלוס

ויקרא כג אמר

ת
 בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם
 הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּכֶם
 וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם
 אֵשֶׁה לַיהוָה: כה וְכָל־מְלֹאכָה לֹא
 תַעֲשׂוּ בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם
 כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: כט כִּי כָל־הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר לֹא־
 תַעֲנֶה בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִבְרַתָּה
 מֵעַמִּיהָ: 5 וְכָל־הַנְּפֹשׁ אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה כָל־
 מְלֹאכָה בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְהִאֲבַדְתִּי

הדין יומא דכפוריא הוא קערע
 קדיש יהי לבון ותענון ית
 נפשתיכון ותקרבוון קרבנא קדם
 יי: כה וכל עבידא לא תעבדון
 בכרן יומא דדין ארי יומא
 דכפוריא הוא לכפרא עליכון
 קדם יי אלקהון: כט ארי כל
 אנשא די לא מתעני בכרן יומא
 הדין וישתיצי מעמהא: 5 וכל
 אנש די תעבד כל עבידא בכרן
 יומא הדין ואובד ית אנשא ההיא

לקט בהיר

רש"י

(רמב"ן: מד) שפי' מיבנת קדש מיוחד ומקודש לדבר
 מה, ואם לא נכתב לאיזה דבר אמה מקדשו, א"כ פירושו לכל
 דבר שאתה יכול לקדשו, לזה נהגה שמשונה פירושו ביוה"כ
 משאר ימים טובים, וכל זה חיוצא דרנבן שאסמכוהו אקרא,
 אבל עיקר פירושו קדשהו למנוחה ולשניטה מן עובדא דחול,
 וקצת מפרשים היה לפנייהם מאמר זה מזוין על פסוק ל"ה על מקרא קדש הנאמר בסבות, ומדחקו בטעמים למה איחר
 רבינו לפרש אותו שם, ומלשון רבינו נראה צליל שאמר מאמרו על יוה"כ, הגם שנת"כ דרשוהו חו"ל על מקרא קדש
 שבסבות (ואפשר שזה היה טעות המדפיסים והמעתיקים לכתבו בסבות), והא דלא פירשו רבינו צדומנות ראשון אלל פסת,
 משום דנכל מקום אמר הכתוב מקרא קדש אלל לא חעשה מלאכה, א"כ אין שום הכרח, ונראה פשוט ששייך על השניטה,

מכפר הוא לשנים ואינו מכפר לשנים* שנים (ח"כ)
 שבטות י"ג: מִקְרָא קֹדֶשׁ. קדשהו בכסות נקיה
 ובתפלה^ה, ובשאר ימים טובים צמאכל ובמשחה
 ובכסות נקיה ובתפלה (ח"כ: ל) ודהאבדת. לפי
 שינוי נוסחאות * על שנים

אור החיים

בסוטה דף מ' שאין אומרים פסוקים כשהכהנים
 מצרכין העם, והטעם אמרו וזה לשונם כלום יש
 עבד שמצרכין אותו ואינו מאזין עד כאן,
 ולדרך זה אמר וכל מלאכה לא חעשו והטעם
 כי יום כיפורים הוא פירוש כי עינאמו של
 יום מכפר ויש לך אדם שהזמן מכפר עליו
 והוא עסוק צמלאכחו, והמשכיל על דבר
 עינאמו של יום לצבו יצין המכפר כי הוא^ה

להעריך שנתכוין גם כן לדרך שכתבתי:
 כז. יום הכפורים וגו' מקרא קודש וגו'^ה
 פירוש בלא חמלעות קריאתם אותו
 קודש ובלא עינוי שמחננים צו הוא יום כיפורים
 מלד עלמו, ומעשה יש שכל למנות קריאת קודש
 ועינוי צו מלצד ריוח הכפרה^ה:
 בח. וכל מלאכה וגו' כי יום כיפורים. נחיתה
 טעם זה^ה הוא על דרך מה שאמרו

אור בהיר

ק"ג) בא לתקן השיעו שא"כ אמר מיבנת הוא ואלל מקרא קודש אמר יהיה. ק"ד) שאין זה עלה טובה לקרא מקרא קודש
 כדי שיהיה לנו כפרה, שהרי מכפר בלא קריאה, אלא מלוא צפני עלמה. ק"ו) פי' מה טעם נשכיל שמכפר אסור
 צמלאכה. ק"ז) ואם כן כל שכן הוא, שכניכול עומד כל היום ומכפר עליו והיאך נניח אותו ונלך למלאכתנו.

יח י' וירא אליו יהוה באלני ממרא א ואתגלי לה יי במישרי ממרא

לקט בדור

רש"י

(א) ההכרת הוא שלא מנינו כאן שום דיבור ואמירה שבשכינה נגלה אליו (חזקוני), ואין לומר שהאמירה היא ויאמר ה' ועקת קדום וכו' אלא שהפסיק שאברהם ביקש אל נא תעבור וכו', והסתמך לו הקב"ה, זה אינו, שא"כ מאמר זה' אמר המכסה וכו' היה נריך להיות קודם וירא (ג"א), ועוד נבואה של זעקת קדום היתה כשלויה המלאכים ולא באהלו (ב"ב), ומדאמר הכתוב חיבת אליו ולא אמר אל אברהם כדקא יאות להתחלת הענין ש"מ שהתגלות זאת מקושר ומחובר לפי מילה שבסוף פרשה שלפניה (רא"ם), ומדלא אמר וירא ה' אליו כנהוג בכל מקום, ודאי שכונתו להדגיש חיבת אליו ולומר שהתגלות היתה אליו לזכרו לצקרו ולרפאותו (אדה"ח: ב) ולא אמר לצקרו, כי טעם ביקור חולים הוא כדי שיראה בצערו ויבקש עליו רחמים, וזה לא שייך כאן, אלא ללמד לדורות (מ"ל: ג) לא ראינו הכרת לזה מן הכתוב, אלא הסברה כן נוחנת, שהגם שהסכנה היא יותר בני ימים ראשונים ובפרט ביום א', מ"מ ביום ג' נחלה ונחלש כל הגוף ומרגיש בצער יותר, והביקור הוא משום זכר וכבוד החולה לא משום סכנתו, משא"כ חילול שבת הותר משום סכנה ולא משום זכר (ג"א), או אפשר שאה"נ לא ראה רש"י בדברי רבי חמא שום הכרת לא מן הכתוב ולא מן הסברה, אלא קבלה היתה בידו, ולזה מביא רש"י דבר בשם אומריו מה שאין דרכו לעשות כן (מ"ל), ולפ"י צריכים לנו לומר שמילתו היה בט"ו בניסן והביקור היה ביום י"ז בו, ומה שאמר לו כעת חיה לאלו חיים שעמדו בו, אלא כעת חיה מיום הבשורה (רא"ם: ד) אבל ענר ואשכול יעלוהו שלא למול (ב"ד), ואין זה אומר שמל עצמו בשביל שממרא אמר לו כן, לא כן הוא, אלא שאל עתה לידע חייה מהם אזהבו באתם (רא"ם), או כדי שלא יאמרו שעשה הדבר בלא ישוב הדעת שהקב"ה ערצבו והממו כמו שמנינו בעקידה (ג"א), או אפשר שאה"ע היה לנו חלול בקרבנו והיה מתאוה להסמה כדי שיטול שער, וענר ואשכול הבינו כוונתו ורצו לזכותו כי לדיקים גמורים היו, אבל ממרא לא רצה

אור החיים

(יח) א. וירא אליו ה'. יש לדעת למה שינה ה' בהקדים הרואה"ן קודם הנראה שבתחיל לדבר בוי"ו שהיה לו לומר וירא ה' אליו, וכמו כן מנינו שדבר בכל המקומות הקודמות (לך י"ב ז') וירא ה' אל אברהם וגוי' לזרען וגוי', וירא ה' אל וגוי' חני אל שדי (שם י"ז א'). עוד נריך לדעת מה נאמר לאברהם בנבואה זו. ורז"ל אמרו (צ"מ פ"ו: ב) כי צא לצקרו מכאז מילתו, אלא שלא הכחיר רמז לדבר זה בכחבו. ונראה כי כוונת הכתוב הוא שצא להודיע שהשרה ה' שכינתו עליו (ועשה מרכבה לשכינה, ותמלא שחמרו ז"ו (צ"ר מ"ז) האבות מרכבה לשכינה. והוא אומר וירא אליו ה' שגילה ה' שכינתו אליו, ולזה הקדים חיבת אליו

להזכרת ה' לומר שנתגלות עליו השכינה) מה שלא היה נשמע באומריו וירא ה' אליו כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו והבין. ולזה תמלא שלא נאמר עוד וירא בכל הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת אלא ויאמר ה' כי מניו הוא לפניו עטרה לראשו. עוד ירצה לומר כי אחר שמל אברהם אז נגלה בצערו יו"ד רשימא קדישא (תנחומא לו, זוהר ח"א ז"ה) והוא אומר וירא אליו ה' יי, והוא מאמר הזוכר (סוף פרי' לך) ח"ל וכל מאן דשריא ציה רשימא קדישא שריא ציה שכינתא. עוד ירצה כי באחמעות המילה נראה ה' אליו בשלימות כללות אור עליון, כי יש בצחינת הוראה צרוך הוא הדרגות זו למעלה מזו ומה שהשיג אחר המילה הוא נבואה

אור בדור

(א) שהוא אברהם. כלומר, חיבת אליו. (ב) הוא הקב"ה, שהתחיל בו באומריו וירא. וקושיא זו כפולה היא. שחן ממה שזכרתי הדיבור הוא לומר קודם מי שנראה, שהלא ממנו תחיל הסיפור. חן מזה הלא התחיל בו ועליו לגמור בו, ולא להפסיק בין וירא ובין ה'. (ג) פ"י בתמידות. (ד) פ"י מאחר שעבד חיבת אליו ממקומו וסמכו לחיבת וירא, הראה בזה שרצונו להדגיש. (ה) פ"י השינוי מראה שלא בא רק לפטר שנגלה אליו, שמאמר שאמר וירא אליו, הלא כבר נאמר הסיפור, ומה שאמר עוד חיבת ה', בא לפטר

והוא יתב בו
 חליו* בחלקו
 בקש לעמוד
 סימן לצניח ש'
 יושבין, שנאמר
 ב"ה: פתח ד'
 ויכניסם צבית
 חמכ מנרתיקו
 שינוי נוסחאות
 חנה בנין אב לכל
 גורם לכות זה
 פירושו שהיה יו
 ואם היה בין הו
 דאיתנהו לתרווי
 וכדי שלא יהיה
 באלו ובחליו, לנ
 היה בדבר לומר
 נכון, אלא כמו
 הדיינים בשעת י
 בהשראת שכינת
 בדיינים, וגם לש
 סיפר זאת שבש
 ומפני זה יש ש
 מזה, אלא ודאי
 נריך לומר, שמה
 שלימה, חנה ה
 ולא אמר וירא
 מהרואה אליו
 ולזה הקדים
 ה' ושמע ל'
 שחכר חיבת
 פ"י לזרכו של
 שאמרו ז"ל נ
 עוד דבר שאופן
 נימול חסר אות י
 לגינסם, אלא וענ

והוא יתב בתרע משפנא כמיחם והוא ישב פתח האהל בתם היום:

רש"י

לקט בהיר

אלו* בחלקו^(ח) (תנ"ח - ב"ר מ"ב ח) **ישב**. יושב כתיב
 בקש לעמוד אל הקב"ה שב ואני אעמוד, ואתה
 סימן לבניך שעתיד אני להתישב בעדת הדיינים והן
 יושבין, שנאמר (תהי"פ) הלכים נכב בעדת אל (תנ"ח -
 ב"ח) **פתח האהל**. לראות אם יש עובר ושב^(ט)
 ויכניסם בביתו (ב"ח): **בתם היום**. הוליא הקב"ה
 חמה מנחתיקה^(י) שלא להעריחו באורחים (תנ"ח - ב"ח

שעני נוסחאות י' ע"ו

להיות מסית הגם שתכליתו טוב (מ"ל): (ה) ומן הסתם
 היה דר אלל כל הג' בעלי בריתו פעם נכה ופעם נכה,
 שאל"כ מה חידוש ורבותא יש בדבר, ואם אין שום חידוש
 למה יספר הכתוב דבר שאין צורך בו, ולו יהיה שדר אללו
 בקציעות, וכמו שהעידו הכתובים ויבא וישב באלוני ממרא
 (י"ג י"ח), והוא שכן באלוני ממרא (י"ד י"ג), אעפ"כ זכות
 גדול הוא לו, והמגיד מראשית אחרית והמקטב כל הסיבות
 לא לחנם קטב כן שאברהם ידור אללו עת התגלות (רא"ם),

וזה בנין אב לכל התגלות שהיו כולם בחלקו, אלא שהמתין הכתוב מלספר זאת עד שעת המילה כדי שנדע שדבר המילה היה גורם לזכות זה (בא"י): (ו) פי' הקרי הוא יושב וכתיב חסר א"כ הוא ישב, והנה אם היה בין הקרי ובין הכתיב יושב פירושו שהיה יושב כלומר רגיל היה לישב פתח הבית, ופשוט הוא שכשראה מלך מלכי המלכים עומד עליו שעמד לכבודו, ואם היה בין הקרי ובין הכתיב יושב פירושו שאז בשעה המדובר כשנגלה עליו הקב"ה ישב ולא עמד לכבודו, אבל השתא דאיתנהו למרווייהו האין אפשר לקיים שניהם, אם לא שתאמר חד על הרטון וחד על המעשה, שהקב"ה צוה לו קב (רא"ם), וכדי שלא יהיה קשה הלא אמרין צמו"ק כ"ו ע"ב ופסקו רמב"ם ושו"ע שאין אומרים לאכל ולחולה קב שמשמע שישב באכלו ובחליו, לכן הוסיף לומר ואני אעמוד פי' לגבי עמידה שלי אני אומר לך שב (מ"ל), ואומרנו ואתה סימן וכו' ר"ל צורך היה בדבר לומר שב משום פועל דמיוני (צל"ד): (ז) אין הפי' כמו ב' בני אדם א' יושב וא' עומד, אפילו דרך משל אינו נכון, אלא כמו שהיה כאן שנשכר הכנת וזריות אלע"ה היה הקב"ה עומד עליו פי' היתה לו השראת השכינה, כמו כן הדיינים בשעת המשפט שרואים לעמוד פי' דנו באימה ובכובד ראש מפני פחד מלא כל הארץ כבודו, אז אני אעמוד עליהם בהשראת שכינתי ובקיימתא דשמיא (בא"י), וכן הוא בלימוד תורה ובכל מצוה ומצוה, אלא משום שפסוק בתהלים נאמר דדיינים, וגם לשון ישיבה שייך דדיינים נקט דיינים (בד"א): (ח) דאל"כ למה ישב שם, ואם מעשה שהיה כן היה והכתוב סיפק זאת שנשגיל זה ראה המלאכים ורץ, למה כחם היום, אלא ודאי דבר אחד הוא שמפני חוס היום לא היו אורחים באים ומפני זה ישב שם (רא"ם): (ט) מאי כחוס (גמרא), פי' למה בכ"ף, שאם לומר שאינו בדיוק אלא קרוב לו מה ילא לנו מזה, אלא ודאי כאותו יום הידוע שנאמר (מלאכי ג') כי הנה היום בה נוער כחנור (רא"ם): אבל פשוטו פשוט הוא, ואין צריך לומר, שמעשה זה היה כשהיום חס ביותר, והוא בלמעשה היום שהוא שש שעות כדאיתא בצרכות כ"ו: (י) כאילו היה

אור החיים

(פ"ו): אמר רבי חמא בר חנינא יום ג' למילתו היה ובה ה' ושאל צו עכ"ל. ולריך לדעת טעמו מי הגיד לו כי יום ג' היה, ואם ממה שאמר הכתוב (וישלח ל"ד כ"ה) ציום השלישי צהייתם וגו' והלא מדבריו רבותינו צמס' שצח דף קל"ד משמע צפירוש כי יום ה' וצ' הוא מסוכן יותר מיום ג'. והגם שחילק שם בין גדול לקטן שהגדול לא סליק צישרא הייא, זה דוקא לענין יום הג' אבל יום ה' וצ' לכל הוא

אור בהיר

עוד דבר, שאופן התגלות היה ה', וכן בדרך הג'. וממילת דברי זוה"ק הם: אני קל שד"י, בשמי הקדוש יש ג' אותיות, וכל עוד שלא נימול חסר אות יו"ד, ואין ניכר בו רק שד", אבל התהלך לפני בנאות מילה, ואז והיה חמס, ולא ישלט בו עוד "שד" וכו' ולא נחית לגיהנם, אלא ועמך כולם נדיקים לעולם ירשו ארץ. (ו) וזה הנחיתה כמו בדרך הא', שממה שהקדים תיבת אליו רצה להדגישו.

יא
 טה
 חו
 יני
 לה
 הם
 רח
 ימו
 ולא
 יום
 לא
 מא
 קן
 יום
 מל
 נרו
 דבו
 ינה
 לא
 בין
 נוד
 את
 שו.
 לה
 "ח
 מר
 ינה
 כי
 אות
 יות
 א"ח
 ורת
 ובין
 פי'
 זפר

ספר

פרקי רבי אליעזר

מהתנא

רבי אליעזר הגדול בן הורקנוס

עם

ביאור הרד"ל

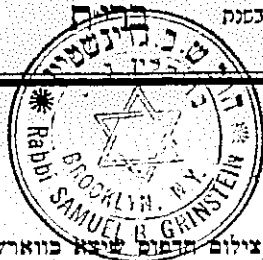
מבכור הרב כ"ו המשרש סוהר"ר דוד לוריא נ"ל, מכונאב ישן י"ז.

זו ארשא

ברפוס של הרבני סדו' עבו יעקב באמבערג.

לפיק

בשנת

נדפס על פי צילום הדפוס שיצא בזו ארשא בשנת תר"ב

הוצאת אום ניו יורק

שנת תש"ו לפ"ק

ביאור פרקי דר"א הגדול פרק שמנה ועשרים החדל

אלא בתלום חזיון לילה אחר שתפול עליו תרומה כתי"ט כתרזה
 חלו תרודע בתלום הדבר נו כו' כתי"ט כתרזה כו' וסס
 בהלכה ו' ביאר שזו הקולק בין כנזאחו של משה לשאר נביאים
 ע"ט, שגרה שזה מפרש מ"ט כאן בחזון הלילה פירושו בתלום
 כפשטי, או כיום כעין לילה דהיינו
 שטופלת עליו תרומה כתרזה
 (ועמ"ל אות י"א אם היה זה
 ביום), וי"ט אליהו [אזוב לג]
 כי באתה ידבר ה' וגו' בתלום
 חזיון לילה כנפול תרומה על
 אנשים, ולפ"ו כיון דקאמר שנתואת
 אברהם היה בחזון ובמראה,
 יהיה משתמע לפ"ד הרמב"ם
 שהמראה שגדבר עם אברהם היה
 כעין נבואת משה, והכתוב מחלק
 ביניהם ב"ר"פ וירא אל אברהם
 וגו' בא"ש ושמי ה' לא נודעתי
 להם, ועין בזהר כאן בס"פ
 [פתי] וכת"ו סת"ט [פתי] שחזיה
 וחזון הוא דרגא ומדע שנקראת
 כן, וחינה בתלום הלא חף ביום
 בראי' ומ"ט כאן בחזיון לילה,
 חזיון יתפרש לפ"ו בחזיון המדע
 הנקראת לילה: (ב) בחזון הלילה.

אלא בתלום חזיון לילה אחר שתפול עליו תרומה כתי"ט כתרזה
 חלו תרודע בתלום הדבר נו כו' כתי"ט כתרזה כו' וסס
 בהלכה ו' ביאר שזו הקולק בין כנזאחו של משה לשאר נביאים
 ע"ט, שגרה שזה מפרש מ"ט כאן בחזון הלילה פירושו בתלום
 כפשטי, או כיום כעין לילה דהיינו
 שטופלת עליו תרומה כתרזה
 (ועמ"ל אות י"א אם היה זה
 ביום), וי"ט אליהו [אזוב לג]
 כי באתה ידבר ה' וגו' בתלום
 חזיון לילה כנפול תרומה על
 אנשים, ולפ"ו כיון דקאמר שנתואת
 אברהם היה בחזון ובמראה,
 יהיה משתמע לפ"ד הרמב"ם
 שהמראה שגדבר עם אברהם היה
 כעין נבואת משה, והכתוב מחלק
 ביניהם ב"ר"פ וירא אל אברהם
 וגו' בא"ש ושמי ה' לא נודעתי
 להם, ועין בזהר כאן בס"פ
 [פתי] וכת"ו סת"ט [פתי] שחזיה
 וחזון הוא דרגא ומדע שנקראת
 כן, וחינה בתלום הלא חף ביום
 בראי' ומ"ט כאן בחזיון לילה,
 חזיון יתפרש לפ"ו בחזיון המדע
 הנקראת לילה: (ב) בחזון הלילה.

פרק כט גסיון השמיני (בראשית יז) וירא אברהם
 בן השבעים שנה ותשע שנים אמר
 לו הקב"ה (סס) התהלך לפני והיה תמים. אמר לו הקב"ה
 עד
 שבתמוה פירושו בחזיון לילה, ולומר שלכן היה דיבר זה בתמוה
 בלילה. משני טרצה להראותו שחזיון הלילה עמדה עתידין להגלה [א]
 (ו"ט) במילתא פ' בא ות"י סס הוא הלילה שאמר להבריה בה
 חזי נוהל בניך וכו' בסע"ר פ"ה והביאנו היום' ב"ר"ה [ירא]
 ד"ה הלא כו', וס' חפני שחי' רוצה לומר לו אסור הטובים
 בה יהי' כו', לכן היה הדיבור עמו בלילה: (יא) הוציא אותו
 לחזון. בא להשמיעו פ"ה הוציאו שהוא כאלו קצוב לחזון ובדאי'ת'
 ביבמות ובכ"מ כל קצבה שצרכה למ"ד בתחלה העול כהכונן
 ה' בסופו (גס י"ל טובה ברר הדבר, שחזון לילה האחרון לעיל
 חזון פירושו חזון וחלום (כאשר חשב הרמב"ם), שא"כ לא היה
 צריך ללכת החוצה [אם לא שאל לדבר הרמב"ם ש"ו מן החלום,
 ועין רמב"ן ר"פ וירא] הלא בהקדו היה ובת"ל אות ח) :
 (יב) וז"ל יש כך וכן אספור כל צבא השמים. בא לאמר שתי"ט
 אספור הטובים, חזון פירושו הטובים הנראים לנו לבד שהיו יש
 להם מספר הלא הטובים ועין רמב"ע, אבל בכלל לשון כל צבא
 השמים כלל חף טובים שאין נראין וכל חילוקיהן ומחזיון וכחית
 התליון בהן, וז"ל בבראשית הגניו למעלה תכפת הריקע
 כו' כדי לראות שם שאין להם מספר ובת"ט בהגהותיו שם בשם
 ס"ח, וכן קצוב [ירמיה לג] אשר לא יספר צבא השמים וגו'
 (ומשני שהעם אשר בחר ה' ליתן להם התורה היא רצונו ית' שיהי'
 למעלה מחכ טובי השמים וכל צבאם, וכן נמשלו לצבא השמים
 והטובים ובת"ט [דניאל ה'] והשל מן הצבא מן הטובים),
 לכן מפרש הטובים דבאן נמי שר"ל כל צבא השמים: (יג) אחר
 אברהם לפניו וכו' ש כו'. מת"ט ויאמר כה יהיה ויעך, ולא
 כתוב נביהם תשובת אברהם, נשמע לדרוש ששאלת אם תוכל
 לספור היה בדרך בתמיה כדמק כאן ש כך כח לספור כו' כלומר
 ודאי לא, ולא מהצורך לכתוב תשובת אברהם, שמתחלה השב
 כדמפ"ו וכו' ש מספר כו', כיון שהשאלה הייתה בלשון תמי' על
 זה: (יד) וכו' חספר לגדודיך. לשון התקרא הוא [אזוב כה]
 ומשמע בחגיגה רפ"ב [ויג] ובספרי נא פסקא ת"י דעל מלאכים
 וכל צבא השמים קאי, וזהו כתי"ל דכלשון צבא השמים דמי
 כאן רוצה לכלול כלם: (טו) ח"ל כך לא יספר ויעך מרוב
 שנה' ויאמר לו כה יהי' כו'. מפרש דכה יהי' היינו כלשון
 התשובה דוכי יש מספר כו', הנשמעת מלשון השאלה אם תוכל
 לספור כנ"ל, וכעין מה שאל' כבר [בראשית יג] אם יוכל איש
 למנות את עפר הארץ גם יעך וימה (וסס) קצוב אם יוכל
 איש, לרמוז דבידי שמים יש מספר, וכדמטנין ברפ"ב
 דיוחז' [כז:] וכן בטובים קצוב מונה מספר הטובים ובתוב
 המוציא במספר אבאם), והני כאלן לשון לא יספר ויעך מרוב
 האומר בישמעאל [סס טו] דמסיים שם כי ויעך הוא, וכ"ט
 כאן ברע יצחק שהוא עיקר ויעו.

ביאור פירק דריא הגדול פירק תשעה ועשרים הדרול כו

פירק כ"ט (א) שלח וקרא לשם בן נח . לכאורה היו משמע דמסו דבעיקר התל יומל , לכן פרש

עמו סוידן לתני היום כדי שתהא מילתו בחגי היום : (ד) ולא עוד חלה הקיף עמם כו' . רבי' בחיי טעמוק הלשון חכמים מל עמו

ע"ד עבשו לא היית תמים לפני אלא מול כסר ערלתך מעליך והתחלך לפני והיה תמים . רבן נמליאל אומר (ה) שלח וקרא לשם בן נח ומל את בשר ערלתו (ג) ובשר ערלת ישמעאל בנו שנאמר [בראשית יו] בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו . מה הוא (ג) בעצם היום הזה בנבחרת השמש בהגי היום (ד) ולא עוד אתיא עצם עצם מיום הכפורים מה להלן וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפורים הוא (ה) שביום כפורים נמול אברהם . וכל שנה ושנה הקב"ה (ו) רואה דם הברית של מילה של אברהם אבינו ומכפר על כל עונותינו (ז) שנאמר [ויקרא יו] כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו' . (ח) ובאורו מקום שנימול (ט) וישאר דמו שם בבנה המובח (י) ולכך נאמר [שם] ואת כל רמו ישפך אל יסוד המזבח (יחזקאל יו) (יא) ואומר לך ברמך חיי ואומר לך ברמך חיי רבי חנינא בן דוסא אומר כל הנמולים (יב) ביום השלישי כאב הוא להם שנא' והיו

עמו סוידן לתני היום כדי שתהא מילתו בחגי היום : (ד) ולא עוד חלה הקיף עמם כו' . רבי' בחיי טעמוק הלשון חכמים מל עמו ביה"כ שכן כתב' ביה"כ וכל מלאכה כו' ובאורו חומר בפעם היום הזה נמול כו' ה"ל כו' ביה"כ נמול ובכל שנה כו' ע"ש : (ה) כשה"כ נמול אברהם כו' . בחוב' ר"ה [יא] ד"ה חלה כו' הביאו זה , וכתבו דה"ס שם משמע נמו ד"ס"ל כן שסמוך לחג מל ונתבשר בנמק , וכשם החטלתא וסע"ר פ"ה קתבו שפסח דכבר עמו ומל אז , וכ"ה שטט לו להרמב"ן מכח קושיות הפוס' מן למועד הוה כשה"כ אחרת מן הדיבור טלד יחוק נפסח :

הוא (ו) רואה דם הברית כו' ומכפר כו' . ש"ף בכל דם מילה אמרו בזר ויקרא [שם] יהיה דמה דעיק מרביא עטור כו' וכשעתא דדינון כו' אשגח קב"ה בהאי דמה ושיב עלמא ובג"כ בן ח' ימים ומול וכתבי ואם כנבחרת שמנים שנה , וב"ט מילתו של ח"א חוש חסד כו' (ז) שנא' כי ביום הזה יכפר כו' . דרש ביום הזה , נזכות מעשה שנעשה ביום הזה (וכתפ"ל של יום כנ"ל) הוא סיכפר : (ח) ובאורו מקום שנמול כו' שם כננה המזבח . וז"ל שמי"ש יורא כו' באלווי ממרע שהוא חביון (במ"ט) [בראשית יב] וישב באלווי ממרע אשר בחברון שהוא אחר המילה חור והלך לחברון שה' דירתו שם [ב] , רק בעת המילה הלך לבר הנגזרים לחול סמוך לשם בן נח שהיה חלק שלם ציוויליס (ואברהם מל דהר המורי' סמוך לעיר , גם שם היה דר כפלטין שלו כמלך וכזן לח"ע , ומשם שלח וקראו כדכחא) , ובמך לדבר לפי מה שדרשו בשר השירים פ"ד ובתנחומא וירא חלק לו חל הר המור על מילת אברהם שהעלה ריה טוב לפני הקב"ה כחזר ע"ש , שזכו הר המוריה , ולפתח"ל אות ב' שקח אברהם וישמעאל מלו ע"י שם בן נח , אבל ילדי ביתו מל אברהם בעצמו אח"כ , מטוין הדבר ביותר לפח"ש כאן שאלך מניחו אל הר המורי' לחול שלכן לא היה יכול להביא כל בני ביתו לשם , ורק את ישמעאל בנו לקח עמו לשם , ואח"כ כשהור לביתו מל אוקס , חלה איש להתעורר אך יצא לאחד המילה (וקודם ויס השלישי שכבר היה כבדו באלווי ממרע) , שהרי אמרו בדרים [לב] חמול ואלא לדרך סכנה היא כו' , ועמ"ס להלן כמ"ד [ג] : (ט) ושאר דמו שם . שנגלע בקרקע , ואפשר לטון בשאר ריחו למיידע בני קרא [ויקרא ה] והגשאר דדם ימזה אל יסוד המזבח כדכחא , שבמקום יסוד המזבח נתמזה הגשאר מן הדם : (י) לכך כתב' ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח , כנ"ל . והוא הכתוב בתפחת יסוד , ויחול ל' עפי להטיא מקרא זה המאופה , ולא מפר כהן משוח זכור וקרנן בשא המוקדמין לו , משום דכיה כתיב אל יסוד מזבח העולה , ובאין בתפחת יסוד כתיב אל יסוד המזבח בתפחת ובה' הידועה , דדרש ל' יסוד המזבח שנקייסד מכבר ע"י אברהם (וע"ל פל"א אות ל"ו) , ואי היו גרסי' כאן קרא דואת כל דם הפר ישפך דכתוב בירשא , הי' מקום לומר , דמסוס דמני' דרשי' נת"כ ובזכחים [גנ'] להביא פר יוה"כ"פ ששירים ליוסוד , לכן מכיון ופה הדרשא לבאין על זכרון שפיכת הגשאר מדם מילת אברהם ביה"כ"פ ביסוד זה : (יא) ואומר לך דמייך חיי . כתיב ואומר לטון הויה , שסמוך אומר ויכר הקב"ה בכל יוה"כ"פ לאותו דדם ומחי' כו' : (יב) ביום השלישי הוא חלב לה . פסח הלשון משמע והאי שיום השלישי גדול הכאב יוקר מנשני , וכדעת הרמב"ם פ"ב מהלכות מילה ששלישי דוקא הוא הפסחה , ובמ"ס הר"ן בפר"א דמילה שטעבין של מולאים הוא להתחוק בשלישי , ושלא כדעת הרשב"א דעד ג' הוא לחזור' דהוי כסנה וב"ט בשני (וכדבריו כתוב בתפחת הר"מ ב' ד' יוסף לר"ר יעקב הכהן הכותבה כח"כ כו' ע"ת) וב"כ המאורי כפסקיו לשבת , ובפ"ד דתעניות [כז] דאמרי' לענין תענית בחדד כשנת משום שהוא שלישי לעיבור

מולין כפר , ועיין בדרו"ל ס"פ לך לך בענין מלת אברהם ובאגדת סיר השירים פ"ד ובשאר מדרשים : (ב) ובשר ערלת ישמעאל בנו . אז דוקא נקט אברהם וישמעאל לבדם ימלו ע"י שם , ולא אנשי ביתו ילדי ביתו ומקנת כספו , א"כ משמע שאברהם בעצמו חל , ואולי יס לסמוך ממה שחלקו במקרא אח"כ שכתוב בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו וכל אנשי ביתו ילדי בית ומקנת כסף וגו' נמלו אחו , מזה שחזר לכתוב אל אנשי ביתו נמלו אחו משמע קת לתלך ביניהן , והיונו לפ"ה הפר"א , שכתבת ישמעאל נודרו אברהם שהיה נמול ביחד עמו ע"י שם בן נח , ואנשי ביתו המתין עד שהבירא (שבע"כ מה שלח מל את ישמעאל בעצמו , הוא מני שלח ה' יבול מחולשת מילת עצמו , שאל"כ לא היה חוסרו לשם והי' מולו בעצמו ובמ"ס הרמב"ם פ"ג מהלכות מילה שאם הב"ב יכול לחולו המטה מושלת עליו) , שכיון שלח נתקיימו נדרו ולא חלן אלא מפני הטרה כד"ר וימין להלן כפרקין , לכן לא רצה אברהם להטריח את שם כמילתן והמתין עד שהבירא ומלן בעצמו (ועיין בפ"ד דבימות [מתי] כח"כ רוצה לחול דהוי מחללין עמו) , ח"כ י"ל שהי' רוצה לחולן בעצמו , שחש ע"י אחרים לא ימיו עמון לחול כהוון (וערמב"ן שכתב לפי שיטתו שגמולו קודם לאברהם כדי שהי' הוא יכול להשתדל במילתו ולעמוד עליהם , נראה שכיון לח"ש שהשם שלח ויטו עמון לחול ע"י אחרים) , אבל הרמב"ן ורמב"ע פ"י בפשטי' דקרא קחא ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילדי ביתו וגו' ומל את כפר ערלתם בעצם היום הזה . שטלן נמולו ע"י אברהם או ע"י אחרים כמעמדו ואח"כ מל אברהם את עצמו (וח"ס אח"י ואברהם בן צ"ט כדחולו וגו' . לומר שהוא נמול אח"כ) , אבל בתנחומא פ' וירא ובאג"כ פל"ו אמרו שהאברהם נמול בעצמו תולה ואח"כ חור ומל את ישמעאל ואנשי ביתו כו' ע"ש . ולדברי הפר"א ז"ל מ"ט בקרא קחא ויקח אברהם את ישמעאל ואת כל ילדי ביתו וגו' בעצם היום הזה , דהאי בעצם היום הזה קאי רק על אברהם וישמעאל . דמקו חלד . ואפשר גם לדברי הפר"א נמולו כלן בעצם היום הזה . רק אחרי שנה אברהם מעט מכאב התכה (ולכן מל את ישמעאל ע"י שם . שלח רצה להטותו כמח"ל) חור ומל את כלן בעצמו . או שחא חסר כאן בפר"א מלת וגו' אחר ישמעאל בנו וז"ל גם לטון סה"ס ואת כל ילדי ביתו וגו' : (ג) בעצם כו' כנבחרת השמש בחגי היום . בעצם הוא בעצמו וגבורתו של יום שהוא בחגי היום , ומשום לפרסומו מילתא דרגש ל' יתל כמ"ס בגנ"ד ובהגדה דשיר השירים פ"ד ובכ"מ , או מפני שהמיוס יפה לכהן ובמ"ס ח"ה , לכן מל בחגי היום כנבחרת השמש [א] , ובז"ר הקשה דהא לפי' בפסחים [ד'] מוריוותי' דאברהם דמנפרא צריך להקדים מילה וס"מ , וי"ל דכאן הי' הדיבור

משמע

הגהות

לא יתקבל
בית דין שיש בו
פחות מן ששה
עשרה איש
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין

ברכת לחם - ומה וברכה הין וקודם מנחה ליש חזק
מה הין ו'אלה החלות הן
הדרן עלך ראווה בית דין

ברכת לחם של מצה וברכת הין של
קודש היום מתי כיון דרוביה הוא כפי
או דלמא ברכה לאו רובה היא תיש
דאבר רב אישי כי תינין כי רב פפי תיה
מקדש לן ובי תיה אתי ארטיה כדברא
ודיה עקדש לתי תדי ילא פירוש אדר
פירשה לאורדון אלא אם כן אוכל עמהם
יאבל פירש הוא לבניו ולבני ביתו כדי
להנבן במטווח ובהלל ויבטילה אף על
פי שינא מוציא :

ברכה הלחם של מצה וברכת הין של
קודש היום מתי כיון דרוביה הוא כפי
או דלמא ברכה לאו רובה היא תיש
דאבר רב אישי כי תינין כי רב פפי תיה
מקדש לן ובי תיה אתי ארטיה כדברא
ודיה עקדש לתי תדי ילא פירוש אדר
פירשה לאורדון אלא אם כן אוכל עמהם
יאבל פירש הוא לבניו ולבני ביתו כדי
להנבן במטווח ובהלל ויבטילה אף על
פי שינא מוציא :

ברכת לחם של מצה וברכת הין של
קודש היום מתי כיון דרוביה הוא כפי
או דלמא ברכה לאו רובה היא תיש
דאבר רב אישי כי תינין כי רב פפי תיה
מקדש לן ובי תיה אתי ארטיה כדברא
ודיה עקדש לתי תדי ילא פירוש אדר
פירשה לאורדון אלא אם כן אוכל עמהם
יאבל פירש הוא לבניו ולבני ביתו כדי
להנבן במטווח ובהלל ויבטילה אף על
פי שינא מוציא :

ברכת לחם של מצה וברכת הין של
קודש היום מתי כיון דרוביה הוא כפי
או דלמא ברכה לאו רובה היא תיש
דאבר רב אישי כי תינין כי רב פפי תיה
מקדש לן ובי תיה אתי ארטיה כדברא
ודיה עקדש לתי תדי ילא פירוש אדר
פירשה לאורדון אלא אם כן אוכל עמהם
יאבל פירש הוא לבניו ולבני ביתו כדי
להנבן במטווח ובהלל ויבטילה אף על
פי שינא מוציא :

ברכת לחם של מצה וברכת הין של
קודש היום מתי כיון דרוביה הוא כפי
או דלמא ברכה לאו רובה היא תיש
דאבר רב אישי כי תינין כי רב פפי תיה
מקדש לן ובי תיה אתי ארטיה כדברא
ודיה עקדש לתי תדי ילא פירוש אדר
פירשה לאורדון אלא אם כן אוכל עמהם
יאבל פירש הוא לבניו ולבני ביתו כדי
להנבן במטווח ובהלל ויבטילה אף על
פי שינא מוציא :

היה יום טוב
בבית דין
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין
ועל ששה
עשרה איש
יש להם
החלטות
בבית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

ועם בית דין. הוא המקנה
היה ששפט
ט' סנה

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

הדרן עלך ראווה בית דין

בעזרת

הש"ת

ספר

בנין דוד

על התורה

(ספר בראשית - ופרשות שמות וארא)

דברים נחמדים וערכים ומדבש מתוקים
 פנינים יקרים שבעתים מוזקקים, מעשה חידודים
 מלאים בקואות והריפות בדרוש ואגדה וחדושי דאורייתא
 אשר השאיר אחריו ברכה הרב הגאון האדיר הקדוש המפורסם
 שר התורה עמרת תפארת ישראל כ"ק אא"ו אדמו"ר
 מרן דוד דוב בעריש מייזליש וצוקללה"ה הי"ד
 אב"ד בק"ק אוהעל יצ"ו
 בעהמח"ס שו"ת בנין דוד עד"ה שו"ע

י"ל בעיר אוהעל בשנת תש"ב לפ"ק ע"י המחבר יצ"ל
 ועתה יצא לאור בהוצאה חדשה ומפוארה
 עם מפתח כללי חדש ונפלא ועם תוספת מראי מקומות
 בדפוס נאה ומשובח במהדורה משוכללת ומתוקנת
 ע"י נכדי המחבר זי"ע הי"ד

דוד דוב מייזליש	יהושע חיים מאיר גרייסמן-טט
בן הגה"צ רבי יקותיאל יהודה שליט"א	בלאאמ"ר הרב אליהו שליט"א
אבד"ק סי-נעים יע"א	חתן הגה"צ אבד"ק שאמקום יצ"ל
בן אא"ו הגה"צ	חתן אא"ו הגה"צ
מהר"ר צבי הירש מייזליש יצ"ל	מהר"ר יוסף משה מייזליש יצ"ל
אבד"ק ווייסצען יצ"ו	אבד"ק אויוואר יצ"ו
בני אא"ו הגה"ק המחבר זי"ע הי"ד	
שנת תשע"מ לפ"ק	

תשעים ותשע שנה בהמולדו וכו' בעצם היום הזה
נימול אברהם וישמעאל בנו:

וב"ל דנודע (ב"ר פמ"ה א) דהגר היתה שפחה
שרה מנכסי מלוג, ולמאן דאמר (גיטין מ"ו
ע"ג) קנין פירות כקנין הגוף היתה שייך חז"י
לאברהם וחז"י לשרה, ונשתחררה חז"י מלד
אברהם להצא על שפחתו בודאי שחררה לשיטת
רב נטרונאי גאון ז"ל הנ"ל (אח פ"ג), א"כ היתה
חז"י שפחה וחז"י בת חורין, א"כ גם ישמעאל הי'
חז"י עבד וחז"ו בן חורין:

76 ולפי מה שכתב המנחת חינוך (מזה צ"י) דאם יש
לישראל בן מחז"י שפחה וחז"י בת חורין,
דאם הוא שפחה דידי' הו' ליה הבן חז"ו עבד
דידי' וחז"ו בן שלו, ומחויב למו' אוחו הן מלד
האב והן מלד האדון כי הוא אב ואדון שלו, אמנם
אם היא שפחה של אחרים אם כן מלד פירות הוא
בנו ומלד עבדות הוא של אדון אחר, או החיוב
מוטל על שניהם למו'לו, וגם הזכרות דאחר המילה
יאמרו שמי זכרות אשר קידש וכו' ואשר קדשנו
וכו' למו'ל את העבדים ע"ש, ועוד כתב שם
המנחת חינוך לחדש דנשיס מחויבות למו'ל עבדיהן,
דדוקא מבניהם נחמעטו (קידושין כ"ט ע"ה) מקרא
דאוחו ולא מעבדיהם ע"ש, וא"כ יש להעיר דהא
משמע מקרא דאברהם חזינו ע"ה מל את
ישמעאל מבלי שליחות שרה כלל דלא אמרה דבר,
הא המלו'ה היתה מוטל גם על שרה מלד חז"י
עבדות שבו, והי' לו לאברהם חזינו ע"ה ליטול
רשות משרה, ואז הי' יכול למו'ל מלדו שהוא בנו
כי חז"ו בן חורין הוא ומלד שרה שהוא חז"ו עבד
דחייבת האשה למו'ל, והיא הערה נכונה: L

76 אמנם יש לתרץ לפי מה שכתב האור חדש (קידושין
סג) דבאמת הקשו החוס' (שם ד"ה אוחו)
דלמה לי קרא דאוחו למעט נשים מיפוק ליה
דהוה מלו'ה עשה שהזמן גרמא, ותייראו דאחיה
כר' שמעון בן אלעזר דס"ל (יבמות ע"ב ע"ה) דמילה

שלא בזמנה הוא כלילה ג"כ, ולא הו' מלו'ה עשה
שהזמן גרמא, וא"כ לדין דקיימא לן (יו"ד ס"י
הס"ג ס"ה) כרצון דמילה שלא בזמנה ג"כ אינו אלא
ציוס, שוב נשים פטורות למו'ל עבדיהן דהו' מלו'ה
עשה שהזמן גרמא ע"ש, א"כ לפי זה לא הי'
החויב על שרה למו'ל את ישמעאל, כיון דהו' מלו'ה
עשה שהזמן גרמא דקיימא לן כרצון דמילה שלא
בזמנה הוא ג"כ רק ציוס, א"כ שפיר מל אברהם
לישמעאל בלא שליחות שרה, וברש"י ז"ל פירש
בעצם היום וכו' היינו ציוס ולא כלילה, ומוכח מזה
דאף מילה שלא בזמנה (והמפרשים האריכו בזה
וקצת מפורשים כתבו דלא הו' מילה שלא בזמנה
כיון דאז נטווה ואין כאן מקום להאריך) הוא
ציוס ולא כלילה:

76 ולפי זה אחי שפיר ההמשך ויקח אברהם את
ישמעאל בנו וכו' וימל את בשר ערלתם,
וכדי שלא יקשה לך הא הי' ג"כ עבד של שרה
והיתה ג"כ מחויבת לקיים צו מלו'ה מילה, ואיך
מל אברהם בעצמו בלי שליחות שרה כאלו הי' רק
בנו ולא ג"כ עבד של שרה, ועל כרחך נריך לומר
דמילה הו' מלו'ה עשה שהזמן גרמא ו[אשה]
פטורה גם ממילת עבדים, והיינו (משום)
[טעמא] דהו' מלו'ה עשה שהזמן גרמא דגם מילה
שלא בזמנה היא רק ציוס, ולזה אמרה החו"ק
ואברהם בן תשעים ותשע שנה וישמעאל בן שלש
עשרה שנים, והרי הי' מילה שלא בזמנה ועם כל
זה בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו
דייקא ציוס ולא כלילה, ומוכח דהו' מלו'ה עשה
שהזמן גרמא ו[אשה] פטורה ממילת עבדים, ולכן
שפיר קיים אברהם חזינו ע"ה המלו'ה בעצמו בלי
שליחות שרה, ודו"ק כי צ"ה הוא דבר נחמד: L

*

76 פה) ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל
ילידי ביתו ואת כל מקנתו וכו', וימל
אברהם את בשר ערלתם בעצם היום הזה,

ואברהם בן תשעים ותשע שנה וכו' בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו:

וג"ל להנה צפרקי דרבי אליעזר (פכ"ט) (הוצא בתוס' ב"ב (י"א)) איחא לאברהם מל ביום הכיפורים, מדכתיב בעלם היום הזה וציוס הכיפורים ג"כ כתיב (ויקרא כג, כח) בעלם היום הזה, ולכאורה יש להעיר דהראשונים הקשו (תוס' מגילה ג' ע"ב ד"ה וענינה, רשב"א במס' סוכה מ"ג ע"א ד"ה ואיכא למידק) אמאי מילה דוחה שבת נוחש שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, ומי הר"ן (רפ"ד דראש השנה) דמילה כל העם אינם טרודים רק המוהל, לכן זוכירו אותו שלא יעביר ד' אמות ברשות הרבים ע"ש, וא"כ באברהם דימולו כולם והיו טרודים קשה שמא יעבירו:

אמנם לפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל (בפרשת י, טו) דקודם מל אברהם לכולם ואח"כ מל עצמו, כדי שלא יהא חלוש ולא יהא יכול למול אותם, ולפי מה שכתבו הראשונים דאברהם קודם שמל את עצמו הי' לו דין בן נח ולא קיים התורה רק אחר שמל את עצמו לשם גירות, א"כ לא קשה מידי לכל זמן שלא מל עצמו לא הי' חשש שמא יעבירו ויעבור על שבת, והנה רש"י פי' בעלם היום ולא בלילה, ובפנים יפות כתב (בפרשת ד"ה בעלם) דאף למאן דאמר (יבמות ע"ב ע"ג) מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה, עם כל זה כיון דהמילה הי' לשם גירות הי' מוכרח להיות ביום דוקא, כמפורש בש"ע יורה דעה (סי' רס"ח ס"ד) עכ"ל:

ולפי זה יובן ההמשך, ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואח כל ילידי ביתו כל זכר וכו' וימל את בשר ערלתם בעלם היום הזה היינו ביום הכיפורים, א"כ יקשה דאם מל כל ביתו איכא חשש שמא יעבירו, לזה אמרה התוס"ק ואברהם בן תשעים ותשע וישמעאל בן שלש עשרה שנה, וא"כ הי' מילה שלא בזמנה ועם כל זה בעלם

היום הזה נמולו אברהם וישמעאל בנו, וע"כ משום שהי' לשם גירות, וא"כ לא שייך המשך דשמא יעבירו כל זמן שהי' לו דין בן נח, ודו"ק.

*

פז) ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמולו בשר ערלתו וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו:

וג"ל דהפנים יפות ז"ל (בפרשת ד"ה בעלם) הקשה איך מל אברהם אבינו ע"ה את ישמעאל הא הי' עוד קטן, דאיך לומר דמל אותו בתורת עבד דכמו דמלין אותו בעל כרחו דאיך לריק דעתו הוא הדין דמלין אותו כשהוא קטן, דהא לא הי' עבדו אלא עבדו של שרה דהיה בן הגר שהיתה שפחה שרה, ונשים כמו שפטורות למול בנייהם כמו כן פטורות למול עבדיהן ע"ש, אמנם י"ל לפי דברי המדרש שמואל (אבות פ"ו) דהא דכתיב (לעיל ד, יט) ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ קאי על אברהם, כיון שבשצילו נברא העולם כמו שכתוב (בראשית ב, ד) בהבראם באברהם נברא העולם (ב"ר פ"ב ט), ע"כ כל העולם שלו ע"ש, א"כ הי' ישמעאל כעבדו לכן מל אותו בהיותו קטן:

והנה נודע דברי הירושלמי ברכות (פ"א ה"א) דכתיב (דברים יא, כה) כימי השמים על הארץ, מלמד שעשה הקב"ה מהלך ת"ק שנים כשני אבות דבשבילם נברא העולם ע"ש, א"כ אי אפשר לומר דאברהם קנה שמים וארץ דהא לא בשצילו לבד נברא העולם, א"כ קאי קונה שמים וארץ על הקב"ה, ושבו יקשה איך מל אברהם אבינו ע"ה את ישמעאל הא לא הי' עבדו, אמנם הדבר נכון דאיחא ציפה תואר (יפה מראה על הירושלמי ברכות פ"א ס' ד') דדברי הירושלמי נאמרים למאן דאמר (גדרים ל"ב ע"א, ב"ר סט) דבן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו, א"כ מי קע"ג שנים, דשנים שלא הכיר את בוראו לא קחשיב, ויחזק חי

ק"ם שנה, ויעקב קמ"ו שנ נברא עולם, אצל למאן דל שנה הכיר את בוראו אי האבות נברא עולם, א"כ אברהם נברא העולם כמו מקרי בהבראם אלא

והנה צפנים יפות (בפרשת הטעם לזוה הקב"ו בהיותו בן ז"ט שנה ולא) דאמר דבן מ"ח שנה הני בתחלת שנת מ"ט ועד 5

(א) וירא אליו ד' באלוני נ וירא והנה שלשו ובמדרש (ב"ר פמ"ח, ט) א" דממות סדקי פי' קוחר נ נטווי פי' מנהיג ספינות וה מדברי ע'

וג"ל ההמשך להנה בורע נ ובמדר' כתב הטעם ד הני"ל, דאיחא במדרש (ב"ר מקרי בהבראם אלא צאבר נברא העולם, ואחו"ל (ע"י תו כל) דהעולם נחלק לג' חלק ימים שלש מדבריות ועל כו

ספר

חידושי תורה

המכיל בקרבנו אוצר בלום מחידו'ת ודרשות שנאמרו לפני
תלמידי ישיבה'ק דקרית יואל ע'י מורינו

הגה'צ מהר'א מ'כ שליט'א

אב'ד ור'מ פה ק'ק קרית יואל יצ'ו

שנת תשס"ג

יצא לאור ע"י

וועד להוצאת ספרי הגה'צ אב'ד ור'מ קרית יואל שליט'א

לרגל שמחת נשואי נכדתו הכלה תח'י

בת בנו הרב אב'ד דקהלתינו באנטווערפן שליט'א

ר'ח חשון תשס"ה לפ"ק - פה קרית יואל יצ'ו

פטור מן המורה, ו
יעני

וכתב בממדת ישראל
מזה יש לסייג
חביב זכפות חמרים)
מלאכת מחשבת לרבי ש
אמות ברשות הרבים, ו
לפיין ממשכן (שבת צו)
זמלאכה שאין צריכה
שפיר הא דגורין שמה
צריך מלאכת מחשבת
אפילו מקלקל חייב זמי
הרבים, ואם כן כל שכן
תיקון רק דהוא לצורך
זולאי חייב פ

ולפי זה יש לומר כי
לומר דחייב ז
שאניה צריכה לגופה, פ
דפטור זמלאכה שאניה
אף לרבי יהודה כמצי
זבלתם משנה (הלכות
הרמב"ם דס"ל זשצת פ
(וההסבר לזה עיין בכלי ח
והוא הדין ציום הכיפורי
שאזל"ג אף לר"י כמבוא
השואל בשו"ת אהל יהושע
לשיטת ר"י וכן מצד בבית
ח לשיטת ר"ש) משום דאי
לאו ממלאכת המשכן ו
כן לא נדמה לשבת ו
צריכה לגופה ציום טוב
לרבי יה

ולפי זה יש לומר כי ג
טוב ויום הכי

פרשת וירא

ובפשטות יש לומר על פי מה שחקר
במנחת חינוך (מצוה ב אה ט) אי
העבדים חייבים זמילת עצמם כשהם גדולים,
דילמא אין החיוב על העבד רק על האדון
והעבד פטור כמו אשה דפטורה, דאפשר
לשיטת החוס' (קידושין כט. ד"ה אותה) דמילה
הו"ל מצות עשה שהזמן גרמא, אם כן
העבדים נמי פטורים, רק החיוב על האדון
למול עבדו, ע"ש. ולפי זה אי אמרת שלא היו
העבדים מחוייבים זמלות מילה, שוב לא שייך
לומר שהיו הכל טרודים זמלות, אלא אברהם
זלכדו היה טרוד והם היו פטורים, אם כן
הם היו יכולים להזכירו, ואינו צריך למיגור
שמה יעבירו, וכמו זכחם מילה, ועל כן דחי
את יום הכיפורים. L

אמנם עוד דברים בגו דהנה לכאורה קשה
אהא דקיימא לן דשופר ולולב אינן
דוחין את השבת גזירה שמה יעבירו, הלא לפי
מה דמבואר זחוס' (שבת קו. ד"ה מה) דבאם
תכלית המלאכה שנעשה זשצת הוא לצורך דבר
שאינו מלאכה מצד מקלקל או אין צריכה
לגופה לרבי שמעון, או גם על מלאכה זו אינו
חייב. וכתב התומים (סימן ק"ב סק"א) זשם
הרשב"א (שבת צו.) דה"ה היכי דהוי תיקון
מצוה הוי נמי רק מלאכה שאין צריכה לגופה,
ואם כן קשה זכל מצוה אמאי נגזור שמה
יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, הא התכלית
שמעביר ד' אמות ברשות הרבים הוא לצורך
מצוה, והוא מלאכה שאין צריכה לגופה, ואם
כן גם על זה שמעביר ד' אמות ברשות הרבים

76 וירא אליו ה' באלוני פטרא, פירש"י הוא
שנתן לו ענה על המילה לפיכך נגלה
אליו זחלקו. והקשו זעלי החוספות, איך יתכן
שאדם גדול ולדיק כאברהם שנחנסה זעשרה
נסינות ועמד זכולם, ישאל ענה על המילה
שלוהו הקב"ה.

ויבואר זהקדס מה דאיתא זפרקי דרבי
אליעזר (פרק כט) ציום הכיפורים
נימול אברהם, דאיתא עצם עצם, נאמר כאן
(בראשית יז כו) זעצם ציום הזה נימול אברהם,
זכתיב (ויקרא כג כח) זכל מלאכה לא תעשו
זעצם ציום הזה כי יום כיפורים הוא, זכל שנה
ושנה הקב"ה רואה דם הצרית של מילה של
אברהם אבינו ומכפר על כל עוונותינו. והלום
ראיתי זבנין דוד (פי' לך אות פה) שהעיר על
זה, ממה דאיתא זגמרא (ראש השנה כט:) אמר
רבה הכל חייבין זתקיעת שופר ואין הכל
זקיעין זתקיעת שופר, ומשום הכי אסור
זשצת גזירה שמה יטלנו צידו וילך אלל הצקי
ללמוד ויעבירו ד' אמות ברשות הרבים, והיינו
טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה. והקשה
הר"ן מאי שנה הני דגורין ומאי שנה מילה
דשריא זשצת (שבת קלב.), ולא גורין שמה
יעביר חינוך או איזמל ד' אמות ברשות
הרבים, וחייך דהני שאני, לפי שהכל טרודין
זהם ולא מדכר חד אחבריה, מה שאין כן
זמילה, עכ"ד. ולפי זה קשה איך נימולו
אברהם זכל בני ציחו אמו ציום הכיפורים, הא
ציון שנימולו כולם היו הכל טרודים, ועל כן
ניחוש שמה יעבירו.

ניתנה בכפיית ההר (שבת פח.), ולכך המצוות לאו להנות ניתנו רק לעול ניתנו, עכ"ד. ולפי זה קודם מתן תורה שלא ניתנו המצוות בכפייה, שפיר יש לומר דמצות להנות ניתנו, ולורך מצוה היו צריך לגופה, ושפיר איכא למיגור קודם מתן תורה שמה יעבירו ד' אמות ברשות הרבים גם ביום טוב, דהוי צריך לגופה, והדרת קושיא לדוכתה איך נימול אברהם וכל בני ציתו ביום הכיפורים, נחוש שמה יעבירונו.

והנראה בזה על דרך אגדה, על פי מה שכתבו בחוס' ובמסכת ראש השנה (דף כט: ד"ה מג. ד"ה אינהו) ובמסכת ראש השנה (דף כט: ד"ה אב) בענין דלאחר תורבן הבית הקילו טפי בשופר מבלולב, שתיקן רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל במקום שיש בית דין (ראש השנה כט:). אבל לולב לא אישתרי כלל, יש לומר דשופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל לאציהן שבשמים לא ראו לבטל לגמרי, עכ"ד. וכדבר הזה יש לומר כי גם אברהם אבינו שהיה החכם יחיד מומחה בדורו, היה אללו במקום בית דין, שאינו צריך לחשוש לשמה יעבירונו, ועל כן כיון שידע שכל שנה ושנה

הקב"ה יראה דם הצרית של מילה של אברהם אבינו ויכפר על כל עוונותינו, על כן לא ראה אברהם לבטלה כיון שהוא מעלה זכרוניהם של ישראל לעוזה, וחש לעשות המצוה כמה שנלטה ביום הכיפורים. L

ומעתה יש לומר כי זה ודאי שלא עלתה על דעתו של אברהם אבינו לשאול עלה על מצות ה', אלא שעלה ונסתפק בזמן קיום המצוה, אם ימול עצמו בעצם יום הכיפורים, או ימנע עצמו בשביל חשש שמה יעבירו את האיומל ד' אמות ברשות הרבים מחמת שהיו כולם טרודים במצוה, ועל זה היה ממרא נתן לו עלה על המילה בעצם יום הכיפורים, למען תהא לבני ישראל לדורותיהם לסליחת עון ולכפרת פשע, וכיון שמעלה זכרוניהם של ישראל לא גזרין במקום בית דין. ודבר זה עמון גם ברמז בדברי רש"י, אמר לו הקב"ה אחי סימן לבנך שעמיד אני להתייבב בעדת הדיינים והן יושבין, כי ממנו ילמדו בני ישראל לחקוע בשופר במקום בית דין להעלות זכרוניהם של ישראל לאציהן שבשמים. L

* * *

פרשת הי שרה

ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר, ויאמר עבר אברהם אנכי. יש לדקדק מדוע הקדים ואמר עבר אברהם אנכי טרם סיפר כל הנצרך לו למעשה, (ועמ"ש בפנים יפות). ואמ"ל צהקדם מה שאינו במקום קידושין (דף מא.) שלחות מנגל, דתיא ושלת,

מלמד שהוא עושה שליח, ושלתה מלמד שהיא עושה שליח, ושלת ושלתה (שני פעמים נאמר בענין). מלמד שהשליח עושה שליח, אשכחן בגירושין בקידושין מנגל, וכי תימא דליף מגירושין, מה לגירושין שכן ישן בעל כרחו, אמר קרא (דברים כד ב) וילאה והיתה, מקיש הויה ליציאה, מה יציאה משוי שליח אף הויה

נמי משוי שליח. וכח מקרא ושלתה בתרא, דרשה שהשליח עושה שליח עושה שליח ש

אך פליגי תנאי או התיבה, כדאית גבי ענד כנעני שיואל הרי שהיה רבו רופא וסמאה, או לחמור וסיחק בלדון ויואל למליאל אומר ושחת שיחכוין לשחתה, ורבנן כו', ואידך (רבי שמעון ואידך (רבין) שחת ש נמצא דלרבנן ללא דרז אף אם לא נתכוין לש לרבי שמעון דדרשינן דוקא אם נתכוין לשח בכסף נכר (פ' נח) ד היה עצרו של אברה

וירח את ריח בגדי ריח בני בריד במסכת מענית (דף כט דרז שמואל בר שילת של תפוחים. וכחכו תפוחים, כרים אמרוגי אחרו (ב) וירחן לך האלהיו הארץ ורו

Colon, Joseph

חידושי ופירושי

המהרי"ק

על

התורה, הרמב"ם והסמ"ג

מרבנינו יוסף קולון ותלמידיו

יוצא לאור לראשונה ע"פ כמה כת"י

עם מראה מקומות והערות

על ידי

אליהו דב פינס

MENDEL GOTTESMAN LIBRARY
YESHIVA UNIVERSITY

ירושלים • תשל"א

חידושי ופירושי המהרי"ק

זרעו כלומ' מפני זרעו של יצחק, ומדשנה הלשון לכתוב נשיאים ולא כתב שבטים דריש הכי מהרי"ק.

(כג) וימל את בשר ערלתם — וא"ת למה המתין אברהם למול את עצמו עד שאמ' לו הקב"ה והלא קיים אפי' עירובי תבשילין כדאמ' ביומ' 13; ויש לתרץ כי היה יודע שגדול המצווה ועושה וזאת המצווה אינה נעשית רק פעם אחת ואם יקיימנה מבלי שיצווה לא יוכל לקיימה אחר שיצווה, ולכן לגדול המצווה המתין לעשות עד שצווה 14.

(כה) בהמולו את בשר ערלתו — רש"י לכך נאמר בו את שהזקק לפריעה, וא"ת והא אמ' ביבמות שלא נתנה פריעה לא"א, וי"ל דמ"מ קיים מעצמו.

(כו) בעצם היום הזה נמול אברהם — בגימ' יום הכפורים, שנמול ביו' הכפור 15, ובכל שנה הקב"ה רואה דמו ביוה"כ ומכפר עונותיה' של ישראל. L

74

פ' וירא אליו

יח (א) וירא אליו — רש"י לבקר את החולה, פי' לפי שלא מצינו מה אמ' לו עתה ופרשה שלמעלה מדברת בענין המילה יש לנו לומ' שלבקר בא, ומדקאמ' יום שלישי למילתו היא סברא היא, דכל מכת ברזל מכבדת ביום שלישי כדכתיב: ביום השלישי בהיותם כואבים 2. מהרי"ק. ונ"ל עוד לומ' כי בעבור שאמ' וירא אליו כו' ולא אמר וירא ה' אל אברהם מזה אנו מוכיחים כי מענין הגו' לעיל היה המראה הזאת, ולכן אמ' רש"י לבקר את החולה מצורף לזה, כי לא מצינו שדבר אליו כלום רק לבקרו בא כי באור פני מלך חיים 3. ולפי שמשא רבינו ע"ה ועורא הסופר אחריו הפסיק הפרשה הזאת מן הפרש' שלמעלה העוסקת במילה, נראה שהמראה הנ"ל אע"פ שהיתה מענין המילה כנ"ל לא היתה תכף למילה וזהו טעם ההפסק, ולכן אמ' יום ג' למילתו מדרך הסברא כנ"ל.

באלוני ממרא הוא שנתן לו עצה על המילה — פי' לנסותו בא א"א ושאל לו עצה לראות אם הוא אוהב נאמן לו 4, כי ח"ו לא היה א"א מסתפק אם לעשות

15 דף כה, ב.

16 תירוץ זה הובא בראשונים בשם ר"ת מאורליינש, ר' בפי' ריב"א, מושב זקנים ועוד.

17 כך מובא ב, מושב זקנים" ובס', רבותינו בעלי התוספות.

1 בראשית לד, ה.

2 כך הביא ר"ע מברטנורא בשם רבינו, ותירוץ זה העלו גם ה, מושב זקנים" הרא"ם

ועוד. 4 כ"פ החוקוני. 3 כ"ה גם ב, שפתי חכמים".

אם לא. ולא י
ממרא מניין ל
רש"י ז"ל במו
עצה אם יעשו
עשה כמו שא
כנגד מדה הק
הפירוש מאד
ישב — אמ' ו
שמעתי וכן גו
מהדש, דיושב
היתה הסבה, ו
השכינה, והוס
כפשט הכתוב,
ישב שהקב"ה
לעתיד שכל
כחום היום —
שעתיד להצטו
ונ"ל דהוציא
כחום היום הב
גיהינום לרשע
(ב) שלשה א
נפשך למדת
האנשים, י"ל
אוכל כו' 10.
אם תדקדק ב
ואותו של לו
בכתוב רק מ
להביא אורחיו

5 כמו שתירצו
6 גם תירוץ ז
7 ר' בפי' רע
8 מלאכי ג, י
11 שם יט, כ

ועם אחת, ואז
ז' אלה, וזהו
בר"ה, וזוכין
יום אחר יום
דם, והעשירי
במונות להזין
ז"ל שניתן
האדם כי הוא
במאמר זה.

ת יוה"כ, כי
רש מאמר זה
יוונים מצצם
החומר והגוף

מאמר נעשה
חבר עליונים
והוא המחבר
זקובלים, וע"כ
החיבור, וע"כ
מתקנין כל
ין כל התפלות
לצדק תפילה
נתעלו כולן,
ז' כח החיבור,
ין אחד:

זוהה בתשיעי
אלו התענה
נראה, דהנה
ונה שהסעודה
היות ביוה"כ
וראו לאכול
גירת הכתוב
ופניות שנהי

ל כל השנה,
ון הפנימיות,
פנימיות, וע"כ
זול רם, שבכל
היינו משום
גיות פנימיות,

והוא רומז לעוה"ב שנאמר (ישעי' ב' י"ז)
ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ומובן ג"כ
שהסעודה שהיתה ראוי ליום זה נמי גם
החיצוניות נעשית פנימיות, כי הסעודה צריכה
להיות לפי מהות העת, וכמו לעוה"ב שהסעודה
תהי' מה שהצדיקים יושבין ועטרותיהם
בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, והיא פנימיות
המאכל וכמאמר הכתוב (שמות כ"ד י"א) ויחזו
את האלקים ויאכלו וישתו, וכמ"ש הרמב"ן
שהוא כאכילה ממש כמ"ש (משלי ט"ז ט"ז)
באור פני המלך חיים, וכאשר אוכלין אותה
בעוה"ב, נמי הוא כה"ג שנתגלה פנימיות
ושורש המאכל והחיצוניות נעשית ג"כ
פנימיות:

ולפ"ז יובן מאמר ז"ל כאילו התענה תשיעי
ועשירי, דכמו בעשירי יום התענית
שהחיות היא משורש ופנימיות המאכל לבד,
כנ"ל במאמר הקודם, כן נמי אכילת תשיעי
שנהפכת כל חיצוניות המאכל לפנימיות, ואינה
חוצצת בפני הפנימיות, והיא סעודה פנימית
לבד בלי לבוש:

מוצאי יוה"כ

ענין שני שעירי יוה"כ, הגיד כ"ק אבי
אדומר וצללה"ה, ששעיר לה' הוא
לקרב החלק הטוב שבאדם והשעיר לעזאזל
הוא לדחות החלק הרע, ונראה לבאר הדברים.
דהנה השעיר הפנימי מכפר על טומאת מקדש
וקדשיו, והמשתלח על שאר עבירות, ואמרו
ז"ל (יומא מ'): עד מתי יהי' זקוק לעמוד חי
עד שעת מתן דמו של חברו, והענין דהנה
לב האדם הוא בהמ"ק של האדם הפרטי,
והמכניס ללבם הרהורים בלתי טהורים, זה
הוא כמכניס טומאה למקדש, אך האדם שעברו
עליו מחשבות לא טהורות ומדחה אותם תיכף
ממנו, ואינו עומד ומהרהר בהם הוא כענין
נטמא בעזרה ולא שהה שיעור השתחואה
דפטור, אבל באם ח"ו איננו מדחד אותם תיכף
ממנו, אלא עומד ומהרהר בהם, הרי הוא כאילו
שהה שיעור השתחואה וצריך לזה תיקון
וכפרה להוציא הטומאה מן המקדש, אך באשר
האדם מלא רע אי אפשר להוציא הטומאה

76

מן המקדש אלא ע"י שמכניס ללבבו הרהורי
חורה ותשוקה לקדושה, ותשוקה של קדושה
והרהורי תורה דוחין מן הלב תשוקות חיצוניות
והרהורים רעים, ולזה בא דם השעיר הפנימי
שמכניסין לקה"ק, והוא פועל דמיוני לרתיחת
הדם בקדושה, תוכו רצוף אהבה רשפי אש
שלהבתי, שהוא מדחה ומטהר את המקדש
מכל חטאיהם ומכל עוונותם בטומאת מקדש
וקדשיו, אך השעיר לעזאזל שמכפר על שאר
עבירות, היינו עבירות בפועל, ולזה אין עצה
להתחיל תחילה בעשיית מצוות, ועשיית
המצוות תדחה את עשיית העבירות, שהרי כל
עוד שאיננו פרוש בפועל מעבירה, אין להכנס
אל שער המלך בלבוש שק, אדרבה מוסיף
ח"ו כח בסט"א, ומקרא מלא הוא (ישעי' א')

מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ועכ"פ
צריכין מקודם להסכמה בלב שיעווב רשע
דרכו, וזהו ענין וידוי שעיר המשתלח, ואך
כל עוד שהלב איננו טהור מהרהורי עבירה
ותשוקות חיצוניות, אי אפשר שהלב יסכים
באמת לעווב דרכו, ע"כ השעיר הפנימי מקודם
שאו כשנטהר הלב תהי' הפרישה מן העבירה
באמת, וזה עד מתי יהי' זקוק המשתלח לעמוד
חי עד מתן דמו של חברו:

ובזה יובנו דברי ת"ק דר"ש דסבר לא התודה
כשר, ולכאורה יפלא הלוא שאר מעשי
העבירות הם מרובים ושכיחין נגד טומאת
מקדש וקדשיו ולמה לא יעכב וידוי שעיר
המשתלח שמכפר על שאר עבירות, אך יש
לומר כי היינו טעמא דת"ק דר"ש שנאחר
שנטהר הלב כנ"ל, ממילא נצמח מזה שיעווב
דרכו במעשה, אך מסתמא הלכתא דהוידוי
מעכב שביוה"כ צריכה להיות הטהרה בכל
הענינים בפועל, ולא סגי לסמוך על מה
שאח"כ ממילא יטהר מעבירות שבפועל:

ולפי האמור יובנו דברי כ"ק אבי אדומ"ר
וצללה"ה שהשעיר הפנימי הוא לקרב
את הקדושה, היינו להכניס בלב תשוקות
קדושה כנ"ל, והשעיר לעזאזל הוא לדחות את
חלק הרע:

ולפי האמור בענין כפרת מקדש וקדשיו
ביוה"כ יובן מה שיר"ט של סוכות הוא

אחר יוה"כ ולא בפסח זמן יציאת מצרים, שכאשר זוכין לטהרת הלב שהוא דוגמת המקדש, זוכין לעומתה לטובה שהיא דוגמת המקדש:

יש להתבונן דבישראל כפרת חטא טומאת מקדש וקדשיו קודמת לכפרת חטא שאר העבירות, שזה בדם השעיר הפנימי וזה בוידוי השעיר המשתלח, וכנהנים לר"ש דאין להם כפרה בשעיר המשתלח אלא וידוי הפר הוא להם במקום וידוי המשתלח, נמצא דכפרת שאר עבירות להם מוקדמת מכפרת חטא מקדש וקדשיו שהיא רק בדם הפר:

ו"ש ליתן טעם לזה, דהנה ידוע דאהרן בעובדא וזכה שבמעשה ידיו שהוא עבודת הקרבנות מתקן את כל העולמות, וכמ"ש (דברים ל"ג י"א) ופועל ידיו תרצה, והיינו שהחיצוניות שלו נמי במדרגה פנימית, ע"כ פגם שאר העבירות שמתחסם לחיצוניות [לעומת טומאת מקדש וקדשיו שמתחסם לפנימיות הלב כנ"ל במאמר הקודם, ושאר העבירות מתיחסות ביותר לעובדא, ע"כ] פגם ביותר את קדושת כהונה שהיא בעובדא, אבל ישראל שעיקר קדושתה הוא רק בפנימיות, ע"כ פוגמת מעלתם ביותר טומאת מקדש וקדשיו שהיא הרהור עבירה הקשה מעבירה שמתחסם לפנימיות:

נראה שמוצאי יוה"כ הוא ממוצע בין יוה"כ לסוכות, שיוה"כ ענינו הכנעה וידידי, וסוכות הוא זמן שמחתנו, ובפייט (יום ב' של סוכות) שיו"ט של סוכות ה' צריך להיות תיכף אחר יוה"כ, אלא נתאחר כדי שלא לערב שמחה של מחילת עוונות בשמחה של יו"ט, וע"כ מוציאה"כ, זמן השמחה של מחילת עוונות, הוא ממוצע כנ"ל:

וזה שיסד האר"י ז"ל בפייט המבדיל של מוצאי יו"כ חסד ואמת נפגשו, היינו דאמת היא יוה"כ, שמוסף יוה"כ הוא משה כידוע ומדתו אמת כבמדרש (שמ"ר פ"ה ס"י י"א) ואמתך זה משה, חסד זה סוכות כמ"ש וימינו תחבקני והוא יו"ט של אהרן, וידוע

בכתבי האר"י ז"ל שהוא זמן השפעת החסדים פנימיים ומקיפים ובמוצאי יוה"כ פוגשים זה בזה כמשפט כל ממוצע:

נראה שביוה"כ נטהר השורש של נשמת ישראל והוא הראש וצריכין להמשיך זה ללב, וזהו סוכות הביאני המלך חדריו, ובלולב שבכל הנענועים צריך שתהיינה ההבאות להלב, וזה שאנו אומרים להשפיע שפע ברכות מדעת עליון לנוה אפריון למכון בית אלקינו, והיינו דכמו שהאדם מלמטה ממשיך קדושת יוה"כ שהיא בראש להלב, כן נמי מעורר למעלה להשפיע מדעת עליון לנוה אפריון וכו':

וזה שיסד האר"י ז"ל בהמבדיל למוצאי"כ שובו לכם לאהליכם ובראשיכם אלקיכם, והבן:

**שנת תרע"ו
ערב יוה"כ**

במדר"ש (ב"ר פ"א, ד') מעשה דחייט שקנה דג בעיוה"כ ביוקר, ומכאן המנהג לאכול דגים בסעודת עיוה"כ, יש לומר בטעמו של דבר, דהנה בש"ס יומא (ע"ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים הנם, רב ושמואל חד אמר דגים, וחד אמר עריות, ופירש"י דנאסרו להם במדבר ודגה לשון תשמיש כמו וידגו לרוב, עכ"ל, ובודאי אלו ואלו דא"ח כי הא והא ה':

נראה לפרש עפ"י מ"ש הרח"ו (בשער הקדושה) דמים הם שורש כל התענוגים, היינו דשורש התענוגים באין מיסוד המים, וע"כ מכניין עריות יסוד התענוגים בלשון אכילת דגים שהם ברואי המים, וכן נמי כל אכילת תענוג יש לכנות באכילת דגים, והנה איתא בספ"ק דבעיוה"כ מתקנין האכילות של כל השנה שלא היו בכוננה: **נראה** עוד לומר שבאשר היום יום תשיעי של ימי תשובה, מדת יסוד, מתקנין בו נמי פגם ברית מדת יסוד, והא והא איתא, וכמ"ש (בראשית ל"ט ו') כי אם הלהם אשר הוא אוכל, לשון נקי, כי זה ככו זה שרשו

מיסוד המים [ועיין בקהלת יעקב ערך דג שאות ד' הוא יסוד דנוקבא ואות ג' יסוד דדוכרא], ע"כ אוכלין דגים בסעודה זו בכונת אכילת מצוה לתקן את שרשו:

ענין הכפרות שהמנהג לעשותם בעיוה"כ, וכבר דקדקנו למה אין אנו עושין אותם קודם ר"ה, טרם התחלת הדין, ומשל לזה מה שאמרו ז"ל (יומא כ"ב), שאני מיגנא ממיקם, וכבר אמרנו [בשנת תרע"ב] טעם בזה:

נראה עוד לומר דהנה איתא בכתבי האר"י ז"ל שהכפרות הן דוגמת שעיר המשתלח, ואינו מובן הדמיון שביניהם, ונראה דהנה בוה"ק (ח"א קע"ד:) פתח ואמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו וכו' אבל אחד מני אלף דא הוא יצה"ר דאיתו אחד מאנון אלף דהוה לסטר שמאלא בגין דאיתו סליק לעילא ונטל רשו, וע"ד אי ב"נ אויל באורח קשוט ההוא יצה"ר איהו עבד לו כמה דאתמר דכתיב טוב נקלה ועבד לו כדין איהו סליק ואתעביד סניגורא ואמר קמי קב"ה זכו עלי דב"נ, כדין קב"ה אמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר, ועם כל דא לא אהדר בריקניא בגין דאתיהיב לי אחרא לשלטנא עלוי וליטול נשמת' מני' וכו' כגוונא דא ישראל ביומא דכפורי דיהבי לי' שעיר וכו', עכ"ל, ויש לדקדק דפתח ואמר אי ב"נ אויל באורח קשוט ומסיים דקב"ה אמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר, אם אויל באורח קשוט למה נצרך לפדיון וכופר כלל, ולא עוד אלא דלא אהדר בריקניא בגין דאתיהיב לי' אחרא אתמהה:

נראה דקאי על בעל תשובה שעוב דרכו וניחם ומכאן ולהבא אויל באורח קשוט, והיינו דהנה אמרו ז"ל (יומא פ"ו:) בתשובה מאהבה זדונות נעשו לו כזכיות, אך יש ב' מיני אהבות, יש אהבה בהתגלות רשפי' רשפי' אש שלהבתי, כי מפני גודל האהבה הלב צר מהכיל עד שנתפשטה האהבה אפי' באברים החיצוניים, וכענין שנאמר (משלי ה') באהבתה תשגה תמיד שפירשו ז"ל מלשון שוגג היינו שמעשיו נראין כיוצא מן הסדר,

ספר

עוללות אפרים

לבעל ה"כלי יקר"

אשר חיבר שר התורה, יושב בשבת תחכמוני, ראש המדברים בכל מקום, נודע בשערים לשם ולתהלה ולתפארת, רועה ישראל כבוד מעלת הנאון הגדול

מוהר"ר שלמה אפרים בן מוהר"ר אהרן זצ"ל איש לונטשיץ

והוא דרוש כולל כל הנהגת האדם מיום צאתו לאויר העולם עד יום שובו לעפרו, והוא מוסד נחמד על פי כוונות כוללות על דרך מדרשי ה"ל המדברים מענין מועדי ה' פסח, ספירה, שבועות, סוכות, ראשיהשנה, יום כיפור, שבת, חנוכה ופורים. דרשות כוללות חתנים לימי חתונתם, על המילה, פדיון הבן ובר מצוה. ועל שלשה עמודים: תורה, עבודה וגמילות חסדים. הספד ברייטנין, רמזים על הגאולה העתידה כאשר הם בכל נביא ונביא נאמרים. ופירושי נאה על מאמרי רבה בר בר חנה.

חלק שלישי

ועתה יצא לאור בהדפסה חדשה באותיות חדשות מאירות עינים בתוספת מראי מקומות ומפתחות

הוצאת תפארת התורה פעיה"ק ירושלים תוכב"א שנת תשנ"ד לפ"ק

אם מן הפה — אינו יכול לדבר, ואם מן הלב — אינו יכול לחשוב. מהיכן יטול שידבר וישמע ויחשוב, הוי אומר זו ערלת הגוף. ע"כ.

אמת נכון הדבר שהמילה שקולה כנגד כל המצות שבתורה שמספרם תרי"ב וולת המילה, והמילה נקראת ברית אותיות למספר תרי"ב, אם כן היא שקולה כנגד כולם, ועוד, שהיא סבה להמול ערלת הלב שהתורה מתחלת ומסיימת בו, ואם כן היא סבה ומקור לכל ההשגות האלהיות כמו שיבא.

מאמר שפט

לכם לאות ולא לאחרים לאות

הקדמת הענין כבר הסכמנו לפסוק זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם³ כי הדבר המסור ללב אינו נגלה לשום בריה בלתי לה' לבדו, לפיכך נאמר ביני וביניכם. ומכאן אנו למדין שמילה חיצונית זו היא סיבה למילה פנימית, והיא ערלת הלב. וכן מצינו בפרשת בא נאמר אצל קרבן הפסח⁴ והיה הדם לכם לאות, פירש רש"י: לכם לאות ולא לאחרים לאות, מכאן שאין הדם ניתן כי אם מבפנים. ולדעתי שבדם מילה ידבר, לפי שכבר אמרו רז"ל⁵ שבצאת ישראל ממצרים ראה הקב"ה שלא היה בישראל שום זכות או מצוה, מיד מסר להם דם פסח ודם מילה וכו', ואם כן

בזמן שהקריבו הפסח מלו את עצמם. ובדם מילה אין העיקר במילה חיצונית זו לבד, כי אם לכדי שעל ידה יהיה נמול מערלת לבבו הפנימי, לכך נאמר⁶ לכם לאות ולא לאחרים לאות, כי הדבר המסור ללב אינו נראה לאחרים בלתי לה' לבדו ואליו. זהו שאמר שלא ניתן הדם כי אם מבפנים, היינו לכדי שיתפשט התועלת לפנים כאמור.

מאמר שצ

במאמרם במילה ומעלתה

7 ובהצעה זו נראה ליישב מה שמצינו שינוי לשון במשנה ובבריייתא. כי במשנת נדרים⁷ אמרו: אלמלא המילה לא ברא הקב"ה שמים וארץ, שנאמר⁸ אם לא בריתי וגומר, משמע שלכתחילה לא נברא העולם כי אם בעבור המילה, ובבריייתא אמרו שם: אלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ, משמע שאחר שנברא — קיומו תלוי במילה. ולהנחתינו הוא מיושב, שבשני מיני מילה דברו החכמים, דהיינו במילה חיצונית ובמילה פנימית. הפנימית היא ערלת הלב, שיהיה לכו רחב מבין ומשכיל בהשגת מציאות השם יתברך בוודאי, בעבור תכלית זה ברא הקב"ה לכתחילה עולמו כמו שאמר⁹ בראשית ברא ודרשו רז"ל¹⁰ בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו וכו'¹¹, וכן כתיב¹² כל פועל ה' למענהו. וזה אמת וברור שלכתחילה לא ברא הקב"ה עולמו

8. ירמיה לג, כה.
9. בראשית א, א.
10. ב"ר א, א.
11. ישעיה ה, יב.
12. משלי טז, ד.

2. בראשית יז, יב.
3. בראשית יז, י.
4. שמות יב, יב.
5. שמות יז, ג.
6. שמות יב, יב.
7. לא, ב.

כי אם לכדי שיהיה בנמצא אמתו יתברך, וזה לא כי אם מתוך המילה זו עד אשר יהיו חדרי לב ולהשכיל. האמנם המיל תיקון החומר להעמידו במיעוט הדמים המותרים חלי וכל מכה אנושית הדמים, כמו שאמר¹³ גז דוחה הנגעים, ר"ל של ונגע, וכן פירש בעקידה נ מילה כזו בוודאי אין מקו ברא הקב"ה שמים וארץ, — קיומם תלוי במילה האדם, וקיום השמים וה האדם, וראייה מדור ה האדם נשתנו סדרי ברא החיצונית היא תיקון החו יתגבר על היצר טוב, בוח ברא הקב"ה עולמו, שה היתה כוונתו יתברך שה מצבא המרום במרום שנו אלהים אתם וגו', ואח היתה העצה היעוצה מא החומר ולהתישו שלא יתו ובמילה כזו תלוי קיום שו נברא בעבורה, שהרי היו יחזא ולא יצטרך למיג שני מאמרים אלו דוגמת שלשה דברים העולם עוכ חז"ל¹⁴ על שלשה דברים והוא מבואר.

13. נדרים לא, ב.
14. תהלים פב, ו.
15. אבות פ"א מ"ד.

עצמם. וברם
ונית זו לבד,
נמול מערלת
ם לאות ולא
זר ללב אינו
יו ואליו. זהו
מבפנים, היינו
ם כאמור.

תה:

מה שמצינו
נה ובברייתא.
לא המילה לא
אמר⁸ אם לא
ילה לא נברא
ה', ובברייתא
תקיימו שמים
— קיומו תלוי
ה, שבשני מיני
מילה חיצונית
א ערלת הלב,
שכיל בהשגת
בעבור תכלית
עולמו כמו
ד"ל¹⁰ בשביל
זו וכו'¹¹, וכן
הו. וזה אמת
הקב"ה עולמו

כי אם לכדי שיהיה בנמצא חי משכיל ויודע
אמתתו יתברך, וזה לא תקום ולא תהיה
כי אם מתוך המילה הפנימית הלבבית
עד אשר יהיו חדרי לבו פתוחות להבין
ולהשכיל. האמנם המילה החיצונית היא
תיקון החומר להעמידו על מזג השוה
במיעוט הדמים המותרים המסכבים כל
חלי וכל מכה אנושית הכאה מרתחת
הדמים, כמו שאמרו¹³ גדולה מילה שהיא
דוחה הנגעים, ר"ל שלא יבא לידי מכה
ונגע, וכן פירש בעקידה פרשת לך לך, ועל
מילה כזו בוודאי אין מקום לומר שבעבורה
ברא הקב"ה שמים וארץ, אך אחר שנבראו
— קיומם תלוי במילה זו הגורמת קיום
האדם, וקיום השמים וארץ תלוי בקיום
האדם, וראייה מדור המבול שבהשחתת
האדם נשתנו סדרי בראשית. או המילה
החיצונית היא תיקון החומר שיתמעט ולא
יתגבר על היצר טוב, בוודאי לא כעבור זה
ברא הקב"ה עולמו, שהרי קודם הבריאה
היתה כוונתו יתברך שהאדם יהיה כאחד
מצבא המרום במרום שנאמר¹⁴ אני אמרתי
אלהים אתם וגו', ואחר שנברא וחטא
היתה העצה היעוצה מאתו יתברך למעט
החומר ולהתישו שלא יתפתה עוד אל יצרו,
ובמילה כזו תלוי קיום שמים וארץ, אך לא
נברא בעבורה, שהרי היה יותר טוב שלא
יחטא ולא יצטרך למילה. ויהיה ביאור
שני מאמרים אלו דוגמת אמרו דז"ל¹⁵ על
שלשה דברים העולם עומד, ופעם א' אמרו
חז"ל¹⁶ על שלשה דברים העולם קיים וכו',
והוא מבואר.

ואחר הצעה זו מבואר המאמר שהתחלנו
בו מאחר שהמילה החיצונית היא
סיבה אל המילה הפנימית אם כן מהיכן
ימול שידבר וישמע ויחשוב וכו'. בהיות
שבהבנת מאמר זה נתחבטו בו הקדמונים
כי לא פורש בו פירוש אמיתי. אומרו
מהיכן ימול אם מן הלב וכו', הלא ימות
אם יחתוך מן הלב. ועוד, אם מן האוזן לא
יוכל לשמוע וכו', על זה יש להקשות ראיתי
כמה בני אדם חתוכי אוזן ויכולין לשמוע.
ובעקידה פרשת לך לך פירש שאין הפירוש
חיתוך ממש, כי אם תיקון הפה שלא ידבר
בדבר האסור ותיקון האוזן שלא ישמע
דבר שאינו הגון ותיקון הלב שלא יהרהר
בעבירה, וביאר המאמר אם מן האוזן לא
יוכל לשמוע ר"ל שלא יתפשט התועלת
אפילו לאותו אבר לבד אם לא יתקן כי אם
אחת מהם כל שכן שלא יתפשט התועלת
לשאר הערלות. ופירושו רחוק מצד הלשון
ומצד הענין. ובספר תפלה למשה ראיתי
פירוש אחר, וזה נוסחו: אם מן הפה לא
יוכל לדבר, ר"ל הניחא שהפה לבד יהיה
מתוקן שלא ידבר לשון הרע, אמנם שאר
הערלות איך יתוקנו. וכן הפירוש בכלם.
וגם פירוש זה דחוק מאוד. כי יש להקשות
לכל הפירושים למה לא נאמר שיתקן כולם
כאחד. ועוד קשה, בבן נגרא התחיל ראש
דבריו בפסוק ובן שמונת ימים ימול אמר
אברהם מהיכן ימול וכו', למה נפל ספק
זה בלבו של אברהם כשאמר לו הקב"ה
ובן שמונת ימים ימול, למה לא נסתפק
מיד כשאמר לו¹⁷ זאת בריתי אשר תשמרו

16. שם שם מ"ח.
17. בראשית יז, י.

13. נדרים לא, ב.
14. תהלים פב, ו.
15. אבות פ"א מ"ד.

המול לכם כל זכר, משמע שבציווי זה לא היה מסופק עד שנאמר לו ובן שמונת ימים ימול.

על כן לבבי ידמה לומר, בוודאי מתחילה כשאמר לו הקדוש ברוך הוא ימול לכם כל זכר חשב אברהם שהמילה היא בגדולים כשיגדלו, ואין הפירוש חיתוך כי אם תיקון הלשון והאוזן והלב, ואחר שלשון ערלה שייך בשלשתן ובכולם שייך תיקון ויען כי לא פירש איזה מהם תקן בוודאי הכוונה שיתקן כל הערלות האלו לא על ידי חיתוך כי אם תיקון המדות שיכין לבו להקשיב לתבונה ואז יהיו כאפרכסת לשמוע דברי אלהים חיים ופיו יספר תמיד תהילות ה' כי זה כל האדם, והואיל שבידו לתקן את כולם בוודאי לכולם נתכווין. אמנם אחר כך כשאמר לו ובן שמונת ימים ימול או נכנס ספק זה בלבו לאמר אם הפירוש תיקון המדות אם כן מהיכן יתקן את הקטן, אם מן הפה, שלא ידבר לשון הרע — לא יוכל לדבר, הרי עדיין קטן ואינו יכול לדבר טובה או רעה ואיך יתקן ערלת הפה. ואם מן האוזן, שלא ישמיע לאזנו דברים בטלים, הרי עדיין אינו יכול לשמוע ולהבין שום דבר כשהוא בן שמונה. ואם מן הלב, הלא עדיין אינו יכול לחשוב שום מחשבה. אלא ודאי אין הפירוש תקון המדות אלא חיתוך ממש, ומאחר שלא פירש שום ערלה אם כן בוודאי לכולם נתכווין, ועל כרחך אתה צריך לומר שיש איוו חיתוך באיוו ערלה מן ד' ערלות אלו שהחיתוך ההוא יספיק לו לתקן כל ד' ערלות אלו גם כי יזקין

אינו מועיל לו, ויחפש אברהם בשכלו ולא מצא כי אם חיתוך ראש הגויה, כי בחיתוך האוזן או הפה אין שום סכרא וטעם לומר שחיתוך זה שנעשה בילדותו יועיל לו לימי הזקנה בתיקון נפשו, אך בחיתוך ראש הגויה יתוקנו כולם, כי בתיקון בראש הגויה יתוקנו כל החלקים התלויין בדבר הראשי, לפי שכל עורקי הגוף שופכים לאבר זה ותיקונו הוא תיקון כללי שמתפשט לכל חלקי הגוף ומטעם זה הוא נקרא ראש הגויה.

L

מאמר שצא

יצר תינוק ואשה תהיה שמאל דוחה

וכבר אמרנו שהמילה סיבה למעט רתיחת הדמים המסבבים רתיחת המיית רגשת התאוות, ומטעם זה אמרו הקדמונים שכח התאוה משכנו בכבד, לפי שכולו דם¹⁸. וזהו שאמרו¹⁹ יצר תינוק ואשה תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת, ר"ל הלב השכלי המונח בצד ימין דוחה כל התאוות מצד הרגשו שאין להם תכלית, אמנם הכבד שבצד ימין מקרבת אותם. וכן אמרו רז"ל²⁰ כל מה שאסרה לנו התורה התירה לנו כנגדו: אסרה הדם והתירה הכבד וכו', רצה בזה, אסרה הדם לפי שרתיתת הדמים המותרים מחזיקים התאוות על דרך אבר מחזיק אבר כמו שאמר²¹ כי תאוה נפשך וכתוב²² כי הדם הוא הנפש, וכדי שלא לדחות התאוות מכל וכל התירה לנו כבד המחזיק התאוות כאמור. ולעומת זה בהמולו מערלת לבבו הוא מרחיק התאוות

21. דברים יב, כ.
22. שם פסוק כג.

18. זוהר תרומה קנג, א.
19. סוטה מז, א.
20. חולין קט, ב.

המותריות עד אשר ל במושכלות אשר מזה ששקולה המילה כנגד יוכיח כמבואר למעלה שהכל תלוי בו כדאיחא אלעזר אומר לב טוב ו דברי רבי אלעזר מדבר דבריכם וכו', אם כן ה המצות והמדות, וכן משמר נצור לבך וגו', כ ביותר, וכן התורה מתח בלמ"ד — אותיות לו והסוגר.

ואחר הצעה זו ראיתי רמז למילה מן ופרשה, מן בראשית המתחילין ומסיימין בא אמרו רז"ל²³ שהמילד התורה, כי לגודל מעל בתורה שלא נזכר בה ג הן בפירוש הן ברמז. להתחיל מבראשית לד לעם ה' אלה למען יחו

מאמר

סמך מילה לבראשי

בראשית ברא

רשומו

בראשית אותיות אש

23. פ"ב מ"ט.
24. משלי ד, כג.
25. נדרים לב, א.
26. בראשית א, א.
27. עיין תיקוני זוהר תל ג'
28. ע"פ ירמיה כג, כט ועיין ב.

זה השטר נה' צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

רבי עקיבא איגר

למנא ורבנא גדול מרבן שמו
רבי עקיבא בהרב רבי משה גינז וצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פוזן והמדינה

מהדורא קמא

חלק ראשון

סימן א - קכא

הודפס לראשונה בוורשא
בשנת ה'רס קרן לפ"ק (תקצ"ה)

ועתה יוצא לאור בס"ד ע"י המשתדל
ע"ה דניאל כימון ס"ט
בעיה"ק ירושלים ת"ו
שנת תשנ"ח לפ"ק
בסיוע מכון המאו"ד להוצאת ספרים
שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ו

מכון תרני מצויי ע"י משרות "אורות התשובה"

סימן מב

[ברכת להכניסו ביתום]

א"כ י"ל, נהי די"ל אם הב"ד אצל הברית ואחר סנדק דיכולים הב"ד לברך, דהם כמו האב שעומד אצל הכנסת בנו לברית שמברך, אבל אינן יכולים לכבד לאחר לברך למי שאינו שלוחם בהכנסת הברית, דלענין ברכה לחוד לא שייך שליחות. וכן אבי הבן אינו יכול לכבד לאחד לימול ולאחר לברך, בענין שלא יהי בדרך שהאחר יוציא להמוהל מדין שומע כעונה, דהברכה שייך רק לבעל המצוה או לשלוחו בעשיית המצוה. לפ"ז אם מעכ"ת ג"כ אצל הברית יכול לכבד לאבי האב לברך בדרך שישמע מעכ"ת ויכוון אבי האב להוציא למעכ"ת בברכה זו מדין שומע כעונה. אבל אם אין מעכ"ת אצל הברית, לכאורה דוקא הברכה על התופס הבן.

אמנם נ"ל דמ"מ צריך טעם להמנהג דסנדק מברך ולא המוהל, דהוא ג"כ שלוחא דבי דינא להכנסת הברית, ובפשיטות הוא יותר עיקר, דעל הב"ד מוטל למול התינוק, אבל אין החיוב למעשה תפיסת הבן על הברכים, דאם מניחין הבן על השולחן ומליץ אותו ג"כ המצוה כתיקונה.

ולזה צ"ל כיון דהב"י כ' בשם הר"ר מנחם, דאם האב הוא המוהל לא יברך להכניסו, דלא שייך ב' ברכות על מצוה אחת, ולזה נהי דלא קיי"ל כן, מ"מ בליכא אב ודנין דשלוחא דבית דין יברך, בחזרו יותר בתופס הבן ולא להמוהל שלא יברך ב' ברכות.

וא"כ י"ל דזהו במוהל דעלמא, אבל כאבי האב דלו שייכות ענין הברכה יותר מאחר, דאף דבמילה לא אמרינן בסוגיא דקידושין שם דהיכי דליכא אב דחייב אבי האב למולו, ורק לענין ללמדו תורה אמרינן כן בקדושין (ל, א) וילפינן מקרא והודעתם לבניך ולבני בניך. מ"מ י"ל דלענין ברכת להכניסו הוא שייך יותר, כי הלבוש (סי' רסה) כ' דיש מתמיהים למה יברך האב

76 להרב רבי פאלק אב"ד בשלעזין נ"י.

ע"ד שאלתו ביתום שרוצים להכניסו בברית של א"א ואבי אביו יהיה המוהל, ורצון רומ"פ שאבי אביו יברך להכניסו, ומתנגדים לנגדו ואומרים דהתופס התינוק יברך להכניסו כדכתב הטור והראב"ד והרמ"א.

נלענ"ד דצריכים להבין מה מעליותא בתופס הבן דהוא יברך. הב"י (יו"ד סי' רסה) כתב ושמא היינו משום שהוא כמו שליח בית דין. אם כן משמע דמעיקר הדין ראוי שהב"ד יברכו דעלייהו מוטל למול כדאי' בפ"ק דקדושין (כט, א) והיכי דלא מהליה אבוה מחייבי ב"ד לממהליה, והסנדק כמו שליח מהב"ד לברך. א"כ ממילא אם הב"ד אצל הברית והם רוצים לברך, אף שאחר תופס התינוק הם קודמים בברכה זו וממילא על רומ"פ שהוא מרא דאתרא החיוב למול ומגיע לו הברכה, ויוכל לעשות שליח למי שירצה, אלא דמסתמא אמרינן דהסנדק הוא שליח ב"ד. אבל מ"מ אם במפורש עושים שליח לאחר לברך הרשות בידם.

אמנם נראה דאין הפירוש דהסנדק הוא שליח ב"ד לברך, דלא מצינו ענין שליחות על ברכה, ובכל ברכת מצות דמצינו דאחר יכול לברך, היינו שהוא יהיה השומע ומוציאו בברכה זו מצד שומע כעונה. אבל בלא שמיעה בודאי לא שייך שאחר יברך מצד שליחות. אלא דנראה דכוונתם דהתופס התינוק שהוא בכלל עוסקים בהכנסת הברית, הוא שליח הב"ד על הכנסת הברית, ויכול לברך דאם השליח עושה המצוה בשליחות יכול לברך. ועי' מג"א (סי' תלב ס"ק ו) דהטעם בכ"מ שהמוהל יברך, היינו משום שהוא שלוחו דאב בעשיית המצוה ויכול לברך ע"ש. עכ"פ כמו דחזינן דאם האב מכבד למול בנו, שהמוהל מברך, ה"נ היכא דהב"ד עושים שליח להכנסת ברית, השליח ההוא מברך*.

סימן מב

א. מאי דפשיטא ליה לרע"א דהחוב מוטל על ב"ד למול, והם כמו האב במצות מילה, והמוהל הוא שלוחם, נראה מהרמב"ם הל' מילה דאין הרבר כן. אלא שהחוב הוא על כל ישראל למולו, ובר"ד לאו דוקא. שהרי כתב הרמב"ם בפ"ג ה"א: מצוה על האב למול את בנו יתר על מצוה שמצוין ישראל שימולו כל ערל שביניהן וכו' ע"ש. וכ"כ בספר המקנה קדושין שם שבי"ד לאו דוקא, אלא כל ישראל מחוייבין בוה. וראה מו"מ בזה בשו"ת בנין שלמה (החדש) ח"ב יור"ד סי' ב.

להכניסו, הא המוהל שלוחו, ושלוחו של אדם כמותו, וכיון שהמוהל מברך על המילה מה צורך לאב לברך להכניסו, הרי המילה היא בריתו של א"א. וי"מ דברכת להכניסו אינה כלל על המילה, רק האב משבח ומברך לדי' שמיום ההוא והלאה מוטל עליו עוד מצות אחרות הנגררות אחר המילה, והם שמצוה לפדותו אם הוא בכור וללמדו תורה ולהשיאו אשה, עיי"ש.

וכיון דבכללן הוא ללמדו תורה שזהו חיוב גמור על אבי אב הבן כדאיתא בקידושין, ועיין בכ"מ הל' ת"ת (פ"א ה"ב) דמחויב אפילו לשכור מלמד ללמוד עם בן בנו, וא"כ להכניסו שיך יותר על אבי האב. גם י"ל דבהכנסת ברית עצמו שייכות יותר על אבי האב מעל אחר, כי מצינו במתני' סוף פ' ג' דנדרים (לא, ב) גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו, שנא' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני. ואמרינן שם (לב, א) גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי משמע דאם לא בריתי קאי אתרוויהו על מילה ועל התורה. והנה על התורה הפשט פשוט בריתי יום ולילה דכתיב בו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נוהגת כלילה. ובתוס' יו"ט נדרים (שם) כ' דפסקיה לקרא, אם לא בריתי, אזי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני, דהיינו את הכל לא שמתני. והוא דחוק. ויותר נראה דבאמת מילה ותורה שייכים להדדי, וכמ"ש בעוללות אפרים (מאמר שצב)

שמילה חצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב, כשימול ערלת לבבו אז יהי' חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל עיי"ש. א"כ מילה מבוא למילת הלב להבין ולהשכיל בתורה ומצות. א"כ יש לומר דאם לא בריתי היינו ג"כ מילה, דעיי"ז בא לשערי תורה להגות יומם ולילה.

ומזמתק בזה יותר דברי הלבוש דלהכניסו היינו על הגרירה ממצוה זו ללמוד תורה, דזה נגרר מתוך המילה דיזכה למול ערלת לבבו להשכיל בתורה ומצות. וכיון דהחיוב גמור על אבי האב ללמדו תורה, ממילא שייכות הברית יותר עליו, שזהו הגורם לבא לשערי התורה.

גם כיון דבכ"מ (יכמות סב, ב) אמרינן בני בנים הרי הם כבנים, יש לו שייכות לזה יותר מאחר, וכמ"ש הבאר שבע בספרו צדה לדרך (פ' בא) באורך על פדיון הבן אם רשאי אבי האב לפדות נכדו, אחר שהאריך דהב"ד או אחר יכולים לפדותו, כ' כש"כ וק"ו שאם מת האב קודם הפדיה שיכול אבי אביו לפדותו, שהרי הוא עדיף טפי לפדותו מאחר דבני בנים כבנים. הרי דיש לאבי האב קדימה בפדיה מאחר, מטעם דבני בנים וכו', ה"ג י"ל לענין מילה.²

א"כ מכל הלין נראה דעכ"פ אם אבי האב הוא המוהל כיון דשייך עליו גם כן שהוא שליח הב"ד, יש לבחור בו יותר לברך מן הסנדק. כן נראה לפי ענ"ד.

ידידו

עקיבא

L

סימן מג

[יישון י"ב חודש]

מרוכה אם יצטרך למכרם לנכרי, וצידיד מעלתו להקל ע"פ יסודו דשו"ת חכם צבי (סי' ע"ה) דאחר י"ב חודש כלה כל הבלוע ומדמה זה לישון קנקנים יב"ח ביי"ג.

לכבוד ידידי הרב רבי מיכל ג"י אב"ד דק"ק ליפנא. ע"ד שאלת רומ"פ בקונה כלי חרס מעכו"ם שהם ישנים יותר מ"ב חודש, ויש הפסד

ב. אולם בספר יחסי תנאים ואמוראים (לרבי יהודה בר קלונימוס, מרבתינו של הרקח) פשיטא ליה לאידך גיסא. לפי שכתב בספר זכרון בן דין (עמ' צ) בזה"ל: ונראה דשאר מצוות (מלבד מצות ת"ת) שהאב מצווה לבנו בנותן (לפוטרו) [למולו] ולפדותו ולהשיאו אשה ולימוד אומנות, דמודה שמואל דאבי האב פטור, דדוקא הכא (בת"ת) דגלי רחמנא, אבל כל הגו לא וכו'. ואע"ג דבני בנים הרי הם כבנים, לאו לכל מילי וכו'. וכל היכא דקיימא לן דבני בנים כבנים, היינו טעמא משום גזירת הכתוב וכו'. (חיבור זה נדפס לראשונה מכת"י בי"ם בשנת חש"ב). ועכ"פ לפ"ז אין לאבי הבן שייכות במצות מילת נכדו יותר מלאחר. ודלא כבעל ב"ש בספרו צידה לדרך. ועכ"פ לדינא אין נפ"מ דהיכא דאבי הבן הוא המוהל פשיטא שהוא יברך ובפרט לפי מש"כ בהערה הקודמת שהחיוב הוא על כל אחר ואחד מישראל בשוה, ואין כאן אף שליחות מבי"ד. ולענין פה"ב ע"י אבי האב, ראה מ"ז יור"ד סי' שה סק"א.

Gitter, Hordelkai

בעזרת ה' יתברך

ספר

פרקי תורה

על חמשה חומשי תורה

מהדורה חדשה

בראשית - שמות

מאת מרן הגאון

הרב מרדכי גיפטר שליט"א

ראש ישיבת טלז

נערך ונסדר לדפוס על ידי תלמידים מקשיבים

וויקליף תשנ"ג

(ומה שכ' דכל שנולד לו בן לירושא הרי הוא בכלל דין יליד בית, ראיתי אח"כ שנחלקו בזה קמאי, וכדברינו מב' בחי' הר"ץ לסנהדרין ע"ז, ב', ואכמ"ל.)

אלא שלפי"ז יל"ע דלמ"ל כלל זו ההפקעה שבברית המילה, שכיון שישמעאל לא נצטוה אינו שייך להברית, אא"כ ירצה מדעתו להתגייר, והרי פשוט שגם בני ישמעאל ישנם בדין גירות. ונראה שהמקרא בא לומר שאמר לאאע"ה שידע שמצד היותו זרעו אינו ראוי להיות זרעו אחריו, והוא לא יצטווה על ברית המילה, ובזה חלוק הוא מיצחק, והיינו שלא רק שלא נצטווה עדיין שהקב"ה צוה לאברהם ולא לישמעאל, אלא שגם לעתיד לא יצטווה שאין הוא ראוי למסירת דתו ודרכו הישרה, ואין הוא בכלל זרעך אחריו, ועצ"ע בכ"ז.

ועיין עבודה זרה כ"ז, א' דילפי' מואתה את בריתי תשמור דמילת עכו"ם פסולה, ופירש"י ואתה זרעך אחריו ולא עכו"ם, וכוונתו הקדושה דמקרא דואתה ידעי' רק שלא נצטוו אבל מנ"ל דעכו"ם פסול, ולכן פירש דזרעך אחריו מיותר, דפשיטא דהנולד ממנו בכלל קדושתו בחיוב מצותיו, ולכן פי' דמכאן יליף ר"י הנשיא להפקיע עכו"ם מכשרות דמילה ולא רק מחובת המילה, ועי' היטב.

7e י"ז כ"ו. בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו וגו'.

הרי כתב כן לעיל: וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה, ולא הי' לו להזכיר כאן אלא את אברהם לבד. אלא שדרשו רז"ל דהי' ביוהכ"פ עיין כאן בדעת זקנים, והוא מפדר"א, ולעיל היינו בגבורתו של יום וכאן ללמדנו שהי' ביוהכ"פ, שהמילה שהיא חותם התמימות, השלמות עם ה', נתקיימה באותו יום המיועד לטהרה, ליציאה ממאסר החומר לאור פני מלך חיים, והבן.

L

מע

הורונו חז"ל מעשה נשמת האומה בכללה וכל בחיי האבות. לזאת עליו לשמה היא, כל תנועה וכל לך (וי"ב, ו') מה שהאריך בזו

מתוך נקודת מבט

הדברים ברקע התורה, ואז

אריכות הדברים בו

שהוא הנסיון השלישי בעשו

כשדים נזכר בתורה רק בו

הרמב"ן שעמד בזה בסוף פ'

הי' צריך להזכיר דברי החו

נתבארו דברי אברהם עמה

צריכים עיון, התוה"ק שקב

גדולתו של אאע"ה שרצת

נפלא כזה של אור כשדים,

עליו. והרי נס זה עשה רו

העכו"ם כמבואר שם ברמב

ונראה שבנסיון של

אשר נקבע מקומו באור ו

הקדמה והכנה שיחול בו

ומעת שחל בו מפנה זה, הנו

מקומו באור התורה ברמזי

מצינו בעבודה זרה

מאי ראה, ראה ז' מצוות ש

עמד והתירן להן וכו' א"כ

שאע"פ שמקיימין אותן א

מקבלין עליהן שכר כמצוו

חנינא גדול המצווה ועושה

ב'.] ופירשו שם התוס': פי'

בוראו, ע"כ. וביאור דבריה